

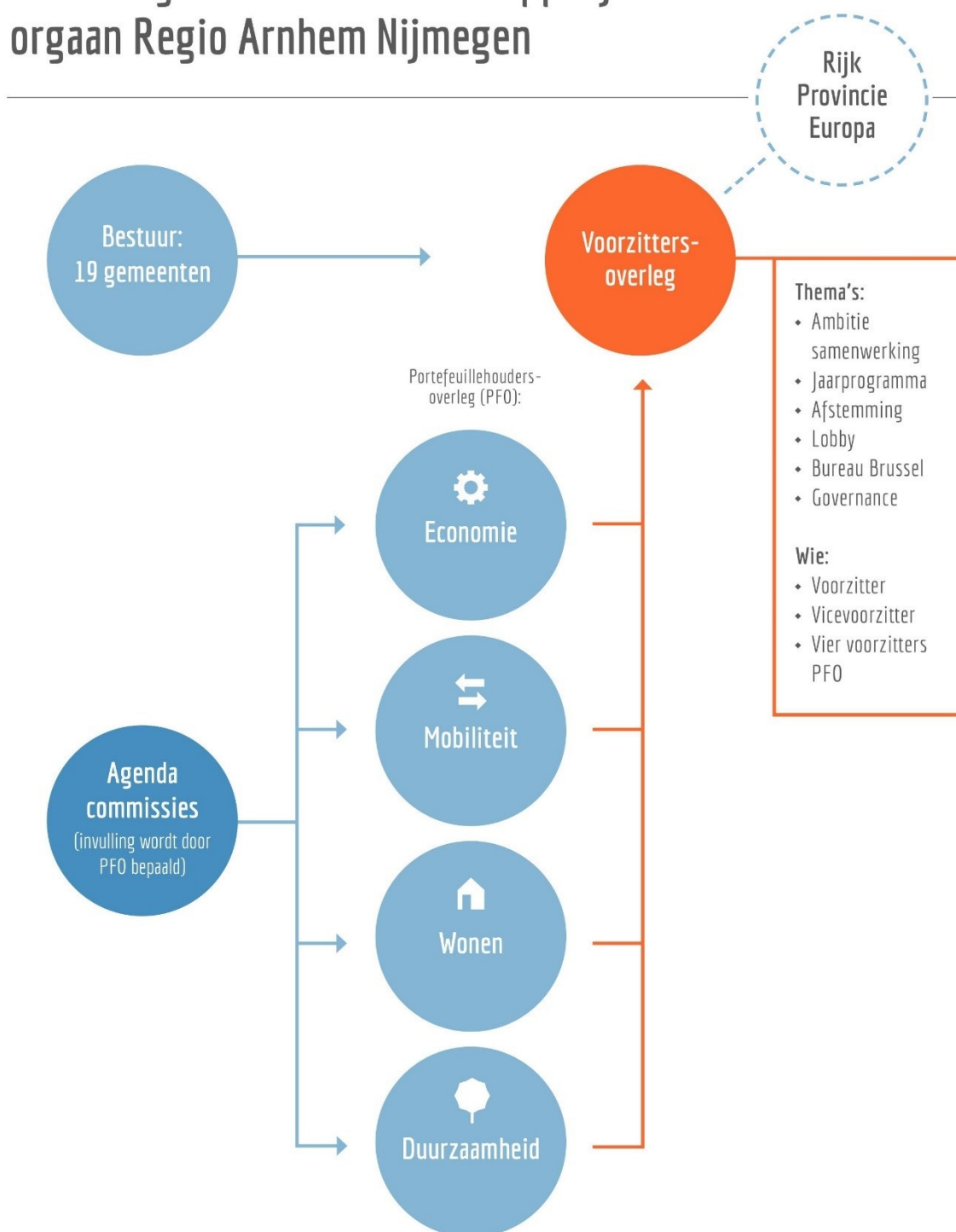
Begroting 2018

Samen voor een krachtige regio!

Vastgesteld Bestuurlijk Overleg d.d. 22 juni 2017.

Inrichting van het Gemeenschappelijk orgaan Regio Arnhem Nijmegen

Begroting

Begroting 2018 Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen			
ONTVANGSTEN		UITGAVEN	
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.134.989,00	Stichting Economic Board*	€ 748.193,00
(Bron aantal inwoners per 1-1-2017 x € 1,50 per inwoner)*		Bureau Brussel	€ 298.964,72
		Programmakosten G.O.	€ 63.213,26
		Regiodag	€ 12.500,00
		Overige kosten:	
		communicatie	€ 7.500,00
		overig	€ 4.618,02
Totaal ontvangsten	€ 1.134.989,00	Totaal uitgaven	€1.134.989,00

kader: bedrag per inwoner € 1,50
inwonersaantal 1-1-2017 773.592

* Duiven heeft voor 2018 geen inwonersbijdrage toegezegd voor Triple Helix samenwerking en draagt € 0,50 bij.

De begroting 2018 is qua opbouw identiek aan de begroting 2017 en is opgesteld conform de memo "Uitgangspunten en spelregels begrotingsopbouw Gemeenschappelijk Orgaan" (juli 2015). Uitgangspunt voor de begroting 2018 is het besluit van het Bestuurlijk Overleg van 6 april 2017 over de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor 2018 en de vaststelling van de hoogte van de inwonerbijdrage op € 1,50.

Door een aantal gemeenten zijn zienswijzen ingediend over de conceptbegroting voor 2017. Voorzover deze zienswijzen betrekking hadden op de begrotingsopbouw is daarmee rekening gehouden. Het merendeel van de zienswijzen betrof evenwel inhoudelijke opmerkingen (evaluatie, Regiodag, inzicht geven in de activiteiten van Bureau Brussel en the Economic Board).

Toelichting begroting

De inwonerbijdrage voor 2018 is gebaseerd op het inwoneraantal per 1 januari 2017 van de deelnemende gemeenten.

Voor de gemeente Duiven is een inwonerbijdrage van € 0,50 opgenomen. Bij raadsbesluit van 13 oktober 2015 is de bijdrage aan de Economic Board toegezegd voor 2 jaren (2016 en 2017). Per 1 januari 2018 fuseren de gemeente Zevenaar en Rijnwaarden tot een nieuwe gemeente Zevenaar. De nu separaat opgenomen bijdragen voor beide gemeenten vallen dan samen. Door de stijging van het aantal inwoners is het budget voor het Gemeenschappelijk Orgaan beperkt toegenomen (toename inwoneraantal x € 0,50).

Aan de uitgavenkant is het bedrag opgenomen voor The Economic Board van 18 gemeenten, conform genomen raadsbesluiten. De bijdrage voor 2018 is het laatste jaar voor de gemeenten Montferland, Rijnwaarden, Zevenaar en Westervoort. Jaarlijks biedt de Stichting Economic Board voor 1 oktober een vastgestelde begroting aan voor het komende jaar. Deze begroting is voorzien van een meerjarig perspectief waarmee inzicht wordt gegeven in de financiering van meerjarige projecten, gebaseerd op het strategische plan 2016-2018 "Krachen bundelen!"

De verdere uitgaven liggen vast in de volgende posten:

- Bureau Brussel (salaris, huur, lidmaatschappen, programmakosten).

De kosten van Bureau Brussel zijn afkomstig van een begroting van Bureau Brussel en bevinden zich op hetzelfde niveau als voor 2017. Door Bureau Brussel is op 6 april 2017 haar jaarprogramma "2017 and beyond" gepresenteerd. Dit leidt niet tot wijzigingen in het kostenpatroon zoals we dit al enige jaren kennen.

- Programmakosten (kosten secretariaat c.a.). Dit zijn de kosten voor de secretarisfunctie inclusief administratieve, financiële en communicatieve ondersteuning die conform afspraak door de gemeente Arnhem wordt geleverd. Dit bedrag is gebaseerd op een opgave van de gemeente Arnhem en zijn nagenoeg gelijk aan 2016 en 2017.

Voor de kosten van de secretariaten van de 4 Portefeuillehoudersoverleggen geldt ook in 2017 het uitgangspunt dat de voorzitter voor zijn eigen secretariële ondersteuning van het overleg zorgt.

- Regiodag (jaarlijkse ontmoeting van de regio gericht op informeren, versterken betrokkenheid, verantwoording, presentatie). De kosten van de Regiodag, de ontmoeting voor raads- en collegeleden, is neerwaarts bijgesteld. Dit bedrag was € 20.000,00 in 2017 maar gelet op de ervaring van de Regiodag 2016 kan volstaan worden c.q. is de uitdaging op een lager bedrag gelegd.

De posten 'Overige kosten' zoals deze in 2017 werd gebruikt is gesplitst. De verwachte kosten voor "communicatie" dekt de kosten van beheer, licenties (toegankelijkheidsverklaring Stichting Drempelvrij) en onderhoud van website en verdere (digitale) communicatie uitingen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de *actieve informatieopdracht* die in het reglement is vastgelegd.

De post "Overig" vormt de restantpost in deze begroting.

Het jaar 2018

De conceptbegroting voor het jaar 2018 is opgesteld in een periode dat de aanbevelingen uit de gestarte evaluatie nog niet bekend zijn en dus daarover nog geen besluitvorming heeft kunnen plaatsvinden. Daarnaast zijn er binnen de 4 thema's ontwikkelingen die mogelijkterwijs van invloed kunnen zijn op de begroting. Verwezen wordt naar de brief "Financiën 2018" zoals deze door het Bestuurlijk Overleg op 6 april 2017 is vastgesteld (bijlage 1). Bovengenoemd ontwikkelingen maken het niet eenvoudig op dit moment een doorkijk te maken naar 2018 en deze financieel te vertalen.

In 2017 is het accent gelegd op de profilering van de regio. Geconstateerd was dat veel werk, van de 4 Portefeuillehoudersoverleggen, Bureau Brussel en het Bestuurlijk Overleg, zich onttrekt aan de waarneming van raadsleden, bestuurders, burgers en andere partners. In de begroting 2017 is hieraan prioriteit gegeven. Sinds einde 2016 beschikt de samenwerking over een eigen website en nieuwsbrieven (GO Regio Arnhem Nijmegen en Bureau Brussel) en is actief op social media. Hiermee is de communicatie door en over de samenwerking ontwikkeld. Voor het realiseren van een steviger profiel van de regio vraagt nog de nodige inzet.

De inhoudelijke inzet van de 4 portefeuillehoudersoverleg vindt u niet in deze begroting. Jaarlijks stelt ieder overleg een jaaragenda op, die samengebundeld de Dynamische jaaragenda van de Regio vormt. Deze wordt geplaatst op de website.

Bureau Brussel gaat in 2018 onverminderd door met het behartigen van de belangen van de regio in Europa. Zij doet dit door subsidieverwerving, lobby & netwerken, advisering, kennisdeling en profilering van de regio (*vastgelegd in Jaarplan 2017 and beyond*;: *Bestuurlijk Overleg 6 april 2017*)).

Bijlage 1

De gemeenteraden van 19 deelnemende gemeenten in
het GO Regio Arnhem Nijmegen.
i.a.a. leden van het Bestuurlijk Overleg.

Datum : 13 april 2017
Uw kenmerk : -
Ons kenmerk : -
Contactpersoon : Henk van den Berg
Telefoonnummer : 06-46737374

Onderwerp: Financiën 2018.

Geachte voorzitter en leden,

Samenvatting

Inzicht in algemene financiële en beleidsmatige kaders voor 2018 en hoogte van de inwonerbijdrage 2018

Kaders 2018

Conform de bepalingen uit de Wet gemeenschappelijk regelingen (art. 34b Wgr) zendt een gemeenschappelijk regeling voor 15 april de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor het volgend begrotingsjaar aan de deelnemende gemeenten. Onder deze kaders worden verstaan de veranderingen op hoofdlijnen die afwijken van eerder gestelde beleids-, uitvoerings- of financiële kaders.

Het Bestuurlijk Overleg van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft in haar vergadering van 6 april jl. van gedachten gewisseld over mogelijke financiële vertaling van actuele ontwikkelingen binnen de regionale samenwerking.

De regionale samenwerking is december 2015 formeel gestart op basis van de voorstellen van de Stuurgroep Regionale Samenwerking. In de brief voor het (begrotings-) jaar 2017 is aangegeven dat een mogelijk eerste aanleiding voor een herijking van deze kaders gevonden zou kunnen worden in de geplande evaluatie van de samenwerking. De evaluatie is gestart en eind april presenteert het Kenniscentrum Publieke Zaak haar eindrapport. De daaropvolgende maanden zullen worden gebruikt om in gesprek te gaan over de aanbevelingen. Wat dit betekent, ook in financiële zin, voor de samenwerking is nu niet te duiden.

Daarnaast zijn er ontwikkelingen binnen de portefeuillehoudersoverleggen (PFO) die maken dat de duidelijkheid voor 2018 minder eenvoudig te geven is. Te noemen zijn:

- het initiatief binnen het PFO Mobiliteit tot het opstellen van een regionale mobiliteitsplan. Een werkgroep van portefeuillehouders is hiermee sinds najaar 2016 aan de slag. Hiervoor is € 80.000,00 gevonden vanuit de middelen van de (voormalige) Stadsregio. Aan de uitvoering van deze ambitie is in de plannen personele capaciteit gekoppeld. Dekking hiervoor is nog niet bepaald.
- het voorstel over het Regionaal Programma Werklocaties kent eveneens een (intensivering) van ambtelijke inzet voor de uitvoering van de afspraken. Dit vraagt nog verdere uitwerking.
- het PFO Duurzaamheid is o.m. in gesprek over de actualisering van de routekaart 2013 en deze te vertalen naar een uitgewerkt ambitiedocument met consequenties en uitvoeringsprogramma voor regionale projecten. Hierin wordt invulling gegeven aan het Gelders Energieakkoord en de icoon Slimme Duurzaamheid uit de gezamenlijke investeringsagenda van de regio. Ingezet wordt op een pragmatische samenwerking door gemeenten, provincie en bestaande netwerken. Dit vraagt om een beperkte governance en financiële bijdragen van de gemeenten, ondersteunt door de provincie Gelderland.

Datum: 13 13 april 2017
Ons kenmerk:
Pagina: 2

- Vanuit het PFO Wonen wordt de wens luider om daadkrachtige inhoudelijke proces-/netwerkondersteuning te organiseren. Dit heeft nog niet geleid tot een concreet voorstel.

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat de keuze bij de start van de samenwerking om de voorzitter zijn/haar secretaris te laten regelen vanuit de eigen organisatie (of eventueel vanuit een andere gemeente), niet de benodigde mate van inhoudelijke ondersteuning heeft opgeleverd. De praktijk leert dat een secretaris te weinig uren heeft om, naast een zuivere secretariële ondersteuning van het PFO en haar Agendacommissie, ook nog de aanjager, verbinder, initiator te kunnen zijn. De inhoudelijke ondersteuning moet opgepakt worden door het collectief van de ambtenaren uit de 19 gemeenten. Er wordt immers gewerkt vanuit de gedachte 'bring your own ambtenaar'. In de praktijk blijkt dit weerbarstig en vergt veel energie. De ruimte die de secretaris heeft (gekregen) binnen zijn eigen organisatie wringt met de regionale ambitie van de portefeuillehouders. Dit beeld past ook op de beschikbare capaciteit voor de secretaris van het Gemeenschappelijk Orgaan.

Het is, gelet op het bovenstaande, aannemelijk dat er voor 2018 e.v. vanuit de 4 PFO's nieuwe financiële wensen worden neergelegd. Vaak rechtstreeks via de lijn van de deelnemende portefeuillehouders. Niet alleen voor concrete projecten maar ook voor personele inzet op de 4 thema's. Binnen het actuele bedrag van € 0,50 per inwoner is voor dit laatste geen ruimte aanwezig.

Een nauwkeuriger financieel beeld is door ons bestuur thans niet te geven. Volstaan moet worden met het schetsen van ontwikkelingen. De betrokken wethouders binnen uw gemeenten kunnen u nader informeren over de ontwikkelingen rond de vier thema's.

Inwonerbijdrage 2018

Het Bestuurlijk Overleg heeft besloten de inwonerbijdrage voor 2018 (ongewijzigd) op €1,50 vast te stellen. Hiermee wordt voldaan aan de verplichting zoals vastgelegd in de regeling om voor 1 mei de inwonerbijdrage voor het komende begrotingsjaar vast te stellen.

Begroting 2018

Spoedig wordt u de ontwerpbegroting 2018 aangeboden. Conform de bepalingen van artikel 35 Wgr heeft de gemeenteraad de mogelijkheid zienswijzen in te brengen. Het Bestuurlijk Overleg is voornemens in haar vergadering van 22 juni 2017 de begroting 2018 vast te stellen.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Nadere informatie kunt u verkrijgen bij de secretaris, dhr. H. van den Berg.

Een afschrift van deze brief is toegezonden aan de colleges.

Namens het Bestuur van het Gemeenschappelijk Orgaan van de Regio Arnhem Nijmegen

Carol van Fert
Vicevoorzitter

Henk van den Berg
secretaris

i.a.a.: griffiers & secretarissen deelnemende gemeenten, secretarissen PFO's (allen per mail).

Bijlage 2

Dynamische Jaaragenda 2017 & beyond

Bureau Brussel -
Regio Arnhem Nijmegen

region arnhem
nijmegen

Dynamische Jaaragenda 2017 & beyond

Bureau Brussel
Regio Arnhem Nijmegen

Tijdens het Bestuurlijk Overleg van de Regio Arnhem Nijmegen (GO) op 6 april 2017 is de Dynamische Jaaragenda 2017 & beyond van Bureau Brussel besproken en aangenomen. De inzet is om vanaf 2017 versterkt in te zetten op de thema's Smart Energy, Sustainable Mobility en Health. Hierop acteert Bureau Brussel niet alleen, maar in samenwerking met en door nadrukkelijke voeding vanuit gemeenten en partijen uit de regio. Waar dit toe kan leiden is te lezen in deze jaaragenda en het bijgevoegde projectenoverzicht.

Cécile de Boer & Arnout Smit

Inhoud

Missie Bureau Brussel	3
1. Inleiding	3
2. Rol Bureau Brussel.....	4
3. Vanuit de regio: plannen & agenda's	6
Economische thema's Bureau Brussel	6
Regionale ambities van de Regio Arnhem Nijmegen	6
The Economic Board (Strategisch Plan).....	6
Bestuursakkoord 'De kracht van het stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen' ('investeringsagenda') ..	7
Gelrestad (City Deal).....	8
Slimme Specialisatie Oost Nederland (Kracht van Oost)	8
De Europese Agenda	9
4. Bureau Brussel in 2017 & beyond	12
4.1 Europese Projecten (subsidies en financiering)	12
Europese subsidieverwerving - aanpak 2017 & beyond	12
4.2 Profileren van de regio in Europa (Profile).....	15
Profileren van de regio in 2017 & beyond	16
4.3 Netwerk(en) in de regio en in Brussel (Partners).....	17
Netwerken in Brussel in 2017 & beyond.....	18
Netwerken in de regio in 2017 & beyond	18
4.4 Lobby (Public Affairs).....	19
Lobby in 2017 & beyond.....	19
4.5 Kennisdisseminatie van, en advies over EU beleid in de regio (Policy).....	20
Kennisdisseminatie en advies in 2017 & beyond	20
5. Terugblik en vooruitblik naar de toekomst.	21
Bijlage 1 Overzicht Europese projecten Arnhem Nijmegen	22
Bijlage 2: Overzicht Europese netwerken	36

Missie Bureau Brussel

“Bureau Brussel behartigt de belangen van de regio Arnhem Nijmegen in Europa. “

In opdracht van de Regio Arnhem Nijmegen werkt Bureau Brussel voor gemeenten (overheid), kennisinstellingen (onderwijs en onderzoek) en het bedrijfsleven (ondernemers) uit de regio. De basis hiervoor is de economische agenda van de regio (Uitvoeringsagenda MIRT, Investeringsagenda, Agenda Gemeenschappelijk Orgaan, Strategisch Plan The Economic Board). Bureau Brussel werkt voor de 19 gemeenten en in samenwerking met partners uit de “triple helix”. The Economic Board, opgericht in 2016, is een van de belangrijkste partners in de regio.

1. Inleiding

Regionale samenwerking is een veelbesproken thema in de regio Arnhem Nijmegen. Er wordt, inmiddels al bijna 30 jaar, ook daadwerkelijk samengewerkt: krachten worden gebundeld om de regio te versterken. Het afgelopen jaar is er, op vele fronten, concreet gewerkt aan het versterken van de samenwerking en door vele partijen de ambitie uitgesproken om de vierde economische regio van Nederland te blijven. Deze dynamische jaaragenda beschrijft de rol van Bureau Brussel hierbij: hoe kan Europa de regio verder brengen? We noemen het een dynamische jaaragenda, omdat de strategieën en thema's hetzelfde blijven, maar de diverse activiteiten daarbinnen kunnen verschillen. Ook in de Europese agenda's blijven de zwaartepunten voornamelijk hetzelfde tot de volgende budgetperiode in 2020. We beschrijven de functies die we vervullen, de thema's en activiteiten die we ophalen en aan elkaar verbinden, en waartoe dat in Europa kan leiden. Zo staat er volgend jaar een vergelijkbaar stuk, met enkel de activiteiten en focuspunten die zullen verschillen.

In de tussentijd informeren we en halen we ook op via twee vernieuwde communicatiemiddelen. De website www.regioan.nl geeft nieuws en informatie over Bureau Brussel. Ook kunt u zich daar aanmelden voor onze nieuwsbrief 'Brussels Lof' (onder kop Bureau Brussel 'blijf op de hoogte', of [hier een link](#) als u dit digitaal leest).

2. Rol Bureau Brussel

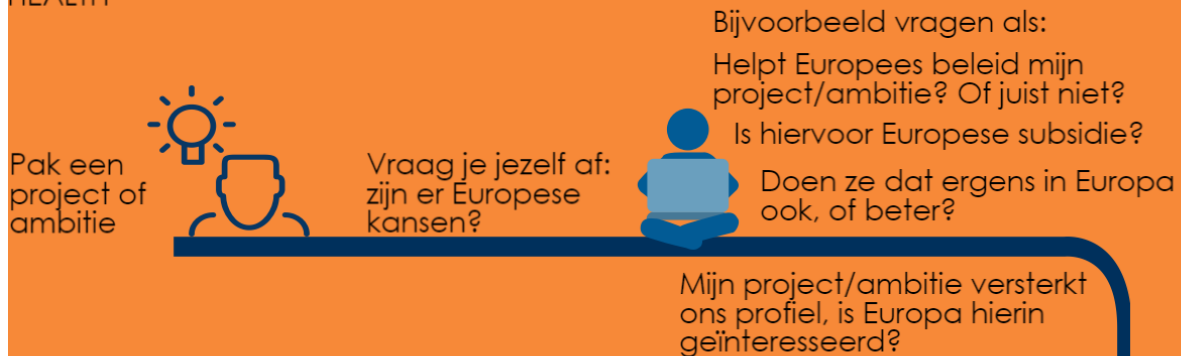
Bureau Brussel vervult richting haar stakeholders, partners en opdrachtgevers de volgende rollen:

1. Als adviseur over Europese kansen, geschikte subsidieprogramma's en deelname aan Europese netwerken. Ook treedt Bureau Brussel op als facilitator, coördinator en adviseur bij subsidieaanvragen.
2. Als lobbyist en/of kennisbeheerder om Europees beleid te beïnvloeden en relevante kennis en informatie uit EU beleid te halen. Bij deze rol is van belang dat Bureau Brussel relevante Europese ontwikkelingen vertaalt en verbindt naar de prioriteiten en projecten binnen de regio Arnhem Nijmegen. Dit doet Bureau Brussel m.n. via de Europese netwerken waar de regio bij is aangesloten.
3. Representatie/profilering: Bureau Brussel profileert de regio Arnhem Nijmegen in Brussel in verschillende gremia en onderhoudt contacten met de Europese Commissie en het Europees Parlement. Daarnaast faciliteert en organiseert Bureau Brussel werk- en studiebezoeken van en naar Brussel.
4. Lobby ten behoeve van de regio op Europees (en indien gewenst nationaal) niveau. Bureau Brussel zal zich blijvend inzetten voor een lobby richting beleidsmakers en netwerken (Polis en ERRIN) op het gebied van stedelijk beleid, energie en duurzame mobiliteit en gezondheid.
5. Verbinder **in de regio**. De twee werknemers, die betaald worden vanuit het regionale budget, zijn de enige 2 fte medewerkers die full time voor de regio werken. Bureau Brussel heeft daardoor ook een verbindende functie voor alle actoren in de regio. Een sterke verbinding met het Economic Board is hiervoor cruciaal. Vanaf 2017 zal verder gewerkt worden aan de samenwerking met de EB, die in 2016 is gestart, en zal duidelijk gaan worden in welke hoedanigheid en vorm Bureau Brussel met en voor het EB samen gaat werken richting Europa. Daarnaast horen hier ook de werkzaamheden bij waarin we actief uit de regio projecten en activiteiten ophalen.

Voor wat betreft al deze verschillende rollen geldt dat Bureau Brussel actief de samenwerking zoekt met partners. Zo werkt zij samen met de provincie Gelderland en de Economic Board voor het signaleren van kansen en het organiseren van b.v. gemeenschappelijke werkbezoeken, met de strategen uit de regiogemeenten voor het bepalen van haar strategie, met de subsidiebureaus voor het inspelen op subsidiekansen, met de vakinhoudelijke ambtenaren wanneer er expertise op een bepaald gebied gewenst is en met (triple helix) partners als the Economic Board, kennisinstellingen, ondernemers (IPKW, Engie, etc.). We zijn dus schakelaar tussen de regio en Brussel/Europa. Waar we in Brussel veel ophalen, en aan de hand daarvan in de regio schakelen en adviseren, willen we ook vooral uit de regio opdrachten ophalen en ons 'lobbymandje' vullen. We hebben die werkwijze versimpeld weergegeven in een infographic:

Van de Regio Arnhem Nijmegen naar Brussel

SMART ENERGY
SUSTAINABLE MOBILITY
HEALTH

Samen werken we uit:
Wat kan ons Europees werk betekenen?

Neem dan contact op met Bureau Brussel

PROJECTEN
in de regio: er is een projectidee.
Bureau Brussel: is er Europese financiering mogelijk?

zie www.regioan.nl

PROFILERING
in de regio: er is een best practice.
Bureau Brussel: kunnen we als Europees voorbeeld dienen, een event organiseren, een award winnen?

PARTNERS
in de regio: we hebben kennis of samenwerking nodig.
Bureau Brussel: kunnen we ons Brussels netwerk inzetten?

Plus:
we kijken naar Europees beleid (Policy)
we lobbyen voor de regio (Public Affairs)

De vertegenwoordigers in Brussel van de Regio Arnhem Nijmegen zijn Cécile de Boer en Arnout Smit.
Voor contactgegevens zie www.regioan.nl

In feite is de 'routekaart naar Brussel' ook andersom te lopen. Daarin adviseert Bureau Brussel aan de hand van Europese thema's en ontwikkelingen over kansen in de regio.

3. Vanuit de regio: plannen & agenda's

Zoals in het plaatje over de werkwijze van Bureau Brussel is weergegeven, vertrekken we vanuit de regionale agenda's naar Brussel. We focussen daarbij op Smart Energy, Sustainable Mobility en Health (plus aandacht voor food i.s.m. de lobbyist van Regio Foodvalley in Brussel, creatieve industrie en toerisme). Hier volgt een beknopt overzicht van strategische agenda's aan de hand waarvan Bureau Brussel de mogelijkheden verkent voor Europese steun voor de agenda van de Regio Arnhem Nijmegen. Voor Bureau Brussel bieden deze agenda's en plannen een goede basis om in Europa o.a. op zoek te gaan naar kansen en mogelijkheden die deze koers versterken en de economische kracht van de regio nog verder kunnen uitbouwen.

Economische thema's Bureau Brussel

Op basis van de onderstaat agenda's, zal Bureau Brussel zich in 2017 en de jaren daarop volgend voornamelijk toespitsen op de economische thema's die van belang zijn voor de regio. De thema's verschillen daarmee niet ten opzichte van vorig jaar, en zijn:

- Energie- en milieutechnologie (SMART ENERGY)
 - waarvan onderdeel is: duurzame mobiliteit, transport en logistiek (SUSTAINABLE MOBILITY)
- Gezondheid (HEALTH)
- Grensoverschrijdende samenwerking (CROSS BORDER CO-OPERATION)

Hierbij zijn voornamelijk de zogenaamde *crossovers* bij de verschillende thema's van groot belang. *Crossovers* zijn ook te behalen met de andere thema's waar we ook aandacht aan besteden vanuit de kracht van de regio: food, creatieve industrie en toerisme. Grensoverschrijdende samenwerking is een horizontaal thema, waarvan rekenschap van gegeven dient te worden bij elke activiteit die Bureau Brussel onderneemt.

Regionale ambities van de Regio Arnhem Nijmegen

Bureau Brussel werkt direct in opdracht van de Regio Arnhem Nijmegen. Er zijn vier thema's waar de 19 deelnemende gemeenten aan werken: Duurzaamheid, Economie, Wonen en Mobiliteit. Deze vormen de ruggengraat van de regionale samenwerking. De huidige Dynamische Jaaragenda wordt gevormd door de jaarplannen van de vier Portefeuillehouderoverleggen. Tegelijkertijd wordt er nu gewerkt aan een bredere regionale ambitieagenda. Alle PFO's maken nu een ontwikkeling door. Bureau Brussel wil graag gericht ophalen wat voor vraagstukken eventueel door Europa versterkt kunnen worden. Zo zullen onder in ieder geval de PFO mobiliteit en duurzaamheid een verdere visie en ook concrete projecten komen.

The Economic Board (Strategisch Plan)

De afgelopen jaren was de regio gezakt op "de ranglijstjes"; er is inmiddels een duidelijke "sense of urgency" dat dit moet veranderen. In het in januari 2017 gepubliceerde strategische plan van The Economic Board (EB) staat het stevig verwoord en is het nu tijd voor actie: "*Gemeenten beseffen dat zij nu actie moeten ondernemen om morgen succesvol te kunnen zijn. Het voornemen om nu*

daadwerkelijk krachten te bundelen, is de basis om te komen tot een Economic Board voor deze regio" (strategisch plan, pag.5).

Bureau Brussel heeft afgelopen jaar een goede relatie opgebouwd met de EB en deze relatie zal de komende jaren versterkt en geïntensiveerd worden. Hierbij is te denken aan projecten op en tussen de thema's Food, Health en Energy en de werkzaamheden op het gebied van de (internationale) positionering, lobby en profilering van de regio.

Bestuursakkoord 'De kracht van het stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen' ('investeringsagenda')

Vanuit de overheden is er afgelopen jaar hard gewerkt aan een gezamenlijke investeringsagenda. De gemeenten Arnhem, Nijmegen en de provincie Gelderland laten zien met deze investeringsagenda dat zij serieus werken aan het terugbrengen van de regio in de top van best presterende regio's in Nederland. In december 2016 hebben de beide steden en de provincie Gelderland deze investeringsagenda van bijna 50 miljoen euro ondertekend en zijn o.a. de gemeenten in de regio uitgenodigd om hier verder vervolg en invulling aan te geven. De voorzitter van de Regio Arnhem Nijmegen, Carol van Eert reageerde tijdens de ondertekening op 20 december 2016 enthousiast op deze nieuwe agenda:

"Voor de Regio Arnhem Nijmegen is het van groot belang dat de gezamenlijke ambities die we hebben op het gebied van de circulaire economische ontwikkeling, het woon- en leefklimaat en de mobiliteitsopgave, er ook concrete investeringen worden gedaan. Dat we met deze Investeringsagenda ook onze partners, provincie en rijksoverheid kunnen interesseren om met ons mee te doen is daarbij van grote waarde. Alleen een gezamenlijke en gedeelde inspanning van alle partijen kan onze regio verder brengen naar een duurzame en economisch competitieve speler in een (inter)nationale omgeving."

De gemeenten Arnhem, Nijmegen en de provincie Gelderland bundelen dus hun krachten. De partijen richten zich daarbij op de bestaande sterke punten van het stedelijk netwerk, vormgegeven in drie icoonprogramma's:

- Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy
Het stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen zet in op het ontwikkelen en verder versterken van een aantal hoogwaardige kennisconcentraties in de regio. Het is de bedoeling dat er 'hotspots' per stuwende sector ontstaan.
De sterke nadruk op kennis, innovatie en de bijbehorende positionering, lobby en profilering van de regio op Health en Energy (in samenwerking met the Economic Board), zorgt wat Bureau Brussel betreft voor voldoende aanleiding voor het verkennen van Europese mogelijkheden.
- Slimme Duurzaamheid
Slimme duurzaamheid haakt rechtstreeks in op wat wij 'Smart Energy' noemen. Vanuit dit sterke cluster wil de regio zich verder (economisch) ontwikkelen én het cluster gebruiken om bij te dragen aan de realisatie van de doelstelling tav energieneutraliteit in 2050 en de streefdoelen/mijlpalen op weg daarheen in 2030 (ook PFO Duurzaamheid, Energy Made in Arnhem, en agenda's van gemeenten, kennisinstellingen en ondernemers). Hier wordt

gewerkt aan regionale projecten op het gebied van circulaire economie, duurzame mobiliteit en energietransitie.

Dit zijn drie onderwerpen waar zowel de regio als Europa een sterke ontwikkeling in doormaakt. Het is de taak van Bureau Brussel dit elkaar te laten versterken. We adviseren projecten die voortkomen uit deze drie pijlers daarom gericht op Europese mogelijkheden (agendalid wanneer mogelijk in groene hub en duurzame mobiliteit. Energietransitie in oprichting).

- Bruisende Binnensteden aan de rivier

Het doel is dat de binnensteden Arnhem en Nijmegen elkaar gaan aanvullen met elk hun eigen karakter en onderscheidende aanbod. Hier zijn (tot nu toe) minder aanleidingen voor verkenning van Europese mogelijkheden.

Gelrestad (City Deal)

We verbinden niet alleen binnen de Regio Arnhem Nijmegen, maar ook nadrukkelijk met onze partners in Gelderland en Oost Nederland. Zo bundelen ook de vier grote steden van Gelderland (Apeldoorn, Arnhem, Nijmegen en Ede) de krachten.

De Gelderse stedelijke regio's koppelen hoogwaardige kennis van energie, voeding en gezondheid aan een prachtig en waardevol leef- en vestigingsklimaat. De City Deal Gelrestad maakt daarom werk van grote maatschappelijke opgaven: energietransitie, duurzame voedselvoorziening en gezondheid (energy, food & health). Samen met de provincie willen zij bewerkstelligen dat de (middel)grote steden in Gelderland nog beter gaan profiteren van elkaars nabijheid en steviger op de kaart komen te staan in Den Haag en Brussel. Op de verschillende lobbythema's wordt daarom intensief afgestemd met de Gelrestad partners.

Slimme Specialisatie Oost Nederland (Kracht van Oost)

Ook uit het grote onderzoekstraject de Kracht van Oost komt de economische kracht en positie van Arnhem Nijmegen als onderdeel van Oost Nederland naar voren. Grofweg komt dit neer op dezelfde punten: Health en Energy, maar ook innovatiekracht en ondernemerschap in de volle breedte. Oost-Nederland is namelijk 'Smart & Healthy'. Tal van kennisinstellingen en bedrijven in de regio lopen voorop in Europa als het gaat om innovaties in de sectoren Agro-Food, Life Sciences and Health, High Tech Systemen and Materialen, Energie en Milieutechnologie. Dit vormt de context van waaruit de regio in Brussel handelt.

Hetzelfde betreft de 'Slimme specialisatiestrategie Oost-Nederland'. Hierin zijn al in 2013 Health en Energy als de belangrijkste regionale sectoren genoemd, naast High Tech en Food. Dit is van belang voor zowel de inbedding van Arnhem Nijmegen in de bredere regio, alsook dat veel Europees beleid en financiering is opgehangen aan de economische thema's benoemd in iedere slimme specialisatiestrategie. De strategie is uit 2013 speelt daarbij nog steeds door:

De Europese Agenda

Als bovenstaande thema's, zoals beschreven in de vorige pagina's, deel uitmaken van onze eigen regionale agenda en duidelijk is waar wij goed in zijn, waar haken we dan op in? De Europese Commissie heeft in haar Werkprogramma 2017 de belangrijkste aankomende punten voor 2017 aangestipt. Er zijn veel ontwikkelingen op onze speerpunten Smart Energy, Sustainable Mobility en Health. Hieronder volgt een kleine schets aan de hand van deze thema's.

De Energie Unie blijft een van de grootste prioriteiten van de Europese Unie waar bovendien sprake is en blijft van een 'drive forward' met betrekking tot Europese samenwerking. Eind 2016 heeft de Commissie haar 'Clean Energy Pakket' gepresenteerd, met hierin een serie plannen voor hernieuwbare energie en energie efficiëntie. Ondermeer d.m.v. het bijgewerkte Strategic Energy Technology (SET) Plan wordt verder ingezet op innovatie, hernieuwbare energie, slimme energiesystemen met de consument centraal, efficiënte energiesystemen en duurzaam transport. Ook heeft de Europese Commissie speciale aandacht voor duurzame gebouwen, en komt met voorstellen voor slimme (renovatie) financieringsconstructies. Dit gebeurt nu al binnen het ELENA programma van de Europese Investeringsbank. Met behulp van EFSI (European Fund for Strategic Investments) en meer ondersteuning om tot projectvoorstellen te komen wil Europa ook meer private investeringen van de grond krijgen.

Wat heeft de regio hieraan? Naast het feit dat de mogelijkheden voor financiering concreter worden, steunt de Europese Commissie ook de ontwikkeling naar Regionale Energiesystemen die decentraal, duurzaam en min of meer onafhankelijk zijn. In dat kader past de gezamenlijke inkoop van regionaal geproduceerde duurzame energie in de Regio Arnhem Nijmegen.

Ook de plannen ten aanzien Circulaire Economie staat hoog op het lijstje van de EU's focus op 'zaken die ertoe doen'. Op dit gebied gebeurt ook veel in de Regio Arnhem Nijmegen, onder meer in de Groene Hub en de Investeringsagenda. 2017 staat voor de EU in het teken van implementatie van het Circulaire Economie Actie Plan. Zo wordt gewerkt aan herzien van afvalregelgeving om tot meer preventie, hergebruik en kwalitatieve recycling ('upcycling') te komen, om zo meer circulaire business modellen mogelijk te maken. Hier worden ook de Europese investeringsprogramma's (Cohesiegelden, Horizon2020, EFSI) op gericht.

Duurzame mobiliteit staat ook centraal in Europa. Er is reeds een 'strategie voor emissiearme mobiliteit'. Die wordt in 2017 verder uitgewerkt, onder meer door ondersteuning voor geleidelijke overschakeling naar emissieloze voertuigen en de inkoop en aanbesteding daarvan eenvoudiger te maken (Better Regulation). Dit wordt voor de regio een belangrijk thema in de aanloop naar de nieuwe ov-concessie.

Naast dat er in 2017 concrete plannen worden uitgewerkt op het gebied van duurzame mobiliteit, staat de Regio Arnhem Nijmegen structureel goed op de Europese transportcorridor kaart. We liggen centraal op de assen van de Noordzee naar de Baltische Zee, van de Rijn naar de Europese Alpen en verder naar Zuid-Europa.

Dit heeft niet alleen een sterke economische betekenis voor onze regio, ook is hieraan veel Europees beleid en geld verbonden. Steeds meer gaat dit ook over duurzame mobiliteit, zoals waterstof.

Ten aanzien van het speerpunt 'Health' komt de Europese Commissie met een initiatief rond gecoördineerde evaluaties van gezondheidstechnologie ter bevordering van de interne markt hierin. Bureau Brussel kijkt samen met Health Valley hoe we hiervan gebruik van kunnen maken, bijv. door gerichte samenwerking en uitwisseling met regio's in Noorwegen en Denemarken.

Op veel thema's zijn de acties van de Europese Commissie erop gericht om meer investeringen los te krijgen. Hiervoor stelt Europa ook bepaalde instrumenten voor. Een selectie:

- de Europese Commissie wil de looptijd en de financiële slagkracht van het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI) verdubbelen. Dit is het mechanisme waarmee Europa private investeringen losweekt door het risicodragend kapitaal in te brengen voor grote projecten op het gebied van transport, energie, innovatie, etc.
- Het werkprogramma van Horizon 2020, de Europese middelen voor onderzoek en innovatie. Hier zit ondermeer €6 mld op het gebied van energie in. Al begin 2017 sluiten een aantal regelingen op de prioriteiten Low Carbon Economy en Energie-efficiëntie.
- Urban Innovative Actions: in 2017 aandacht voor duurzame stedelijke mobiliteit, circulaire economie en integratie van vluchtelingen en migranten.
- Wifi4EU: financiering van gratis lokaal draadloos internet in publieke ruimtes en openbare buitenruimten.

4. Bureau Brussel in 2017 & beyond

Zoals hierboven beschreven heeft Bureau Brussel 4 verschillende rollen te vervullen. Hiermee samenhangend zal er –ook in 2017- gewerkt worden op de volgende 5 gebieden:

1. Europese subsidieverwerving (PROJECTS)
2. Profileren van de regio (PROFILE)
3. Netwerk(en) in de regio en in Brussel (PARTNERS)
4. Lobby (PUBLIC AFFAIRS)
5. Kennisdisseminatie van, en advies over EU beleid in de regio (POLICY)

4.1 Europese Projecten (subsidies en financiering)

Het aantal Europese fondsen is enorm. Aan de hand van het regionale profiel, de ambities, en bestaande capaciteit scant Bureau Brussel actief welke kansen interessant zijn om projecten en activiteiten uit de regio te laten versterken door Europa (met kennis, netwerk en financiering). Een beknopt overzicht van de relevante fondsen is te vinden in Bijlage 2. Voor een totaaloverzicht, kan de website van [Europa Nu](#) worden geraadpleegd.

Europese subsidieverwerving - aanpak 2017 & beyond

Zoals beschreven in de missie behartigt Bureau Brussel de belangen van actoren uit de regio. Zo ook met subsidieverwerving. Bureau Brussel probeert een brug te zijn tussen wat er in de regio aan project (en/plannen) bij verschillende actoren speelt en wat er in Brussel aan kansen door Bureau Brussel wordt gesignaleerd. Hierbij staat de P van PROJECTEN boven aan in het prioriteiten lijstje van Bureau Brussel.

De afgelopen jaren heeft Bureau Brussel veel tijd en aandacht besteed aan het begeleiden van verschillende (Horizon 2020, LIFE, Interreg) subsidievoorstellen. Dit waren regelmatig projectvoorstellen, waarbij Bureau Brussel signaleerde dat er in Brussel een consortium met een idee was en verbond regionale partijen aan deze ideeën. Reeds in het afgelopen jaarplan is gesignaleerd dat we dit zoveel mogelijk proberen om te draaien: we proberen zoveel mogelijk te vertrekken vanuit initiatief *uit de regio*. Er moet in de regio een probleem of projectvoorstel zijn, dat met behulp van EU fondsen (deels) opgelost en uitgevoerd kan worden. Bureau Brussel intensiveert dan ook in 2017 de mate waarin zij aansluit bij regionale overleg/projectstructuren, zoals de portefeuillehoudersoverleggen binnen de Regio Arnhem Nijmegen, the Economic Board, de Investeringsagenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen projectoverleggen en de daaraan gelieerde (ambtelijke) projectgroepen als de Groene Hub, Duurzame Mobiliteit en Energietransitie. **Bureau Brussel nodigt hen dan ook allen uit om met voorstellen voor projecten te komen.**

Zo werken we aan gedragen projectvoorstellen die realiseerbaar zijn door beschikbare capaciteit (die overigens bij een succesvolle aanvraag dan Europees gefinancierd wordt). Voor het concretiseren van een projectvoorstel is namelijk inhoudelijke expertise en capaciteit nodig. Soms ontbreekt de personele capaciteit in gemeentelijke organisaties om op korte termijn snel stappen te kunnen

zetten. Dit is ook logisch, want iedereen is druk genoeg met het 'reguliere werk' en het Europees maken kan inhouden dat niet meteen 1-op-1 de (kans op) opbrengst te benoemen is. Bureau Brussel zet alles op alles om te zorgen dat kansen niet als 'last' ervaren worden, maar als natuurlijke versterking van het originele doel. Tegelijkertijd willen we uit de paradox wegblijven dat capaciteitstekort in het voortraject leidt tot het missen van Europees gefinancierde werkzaamheden. Vandaar dat we zoveel mogelijk willen **ophalen** en daarover adviseren, in plaats van enkel kansen aandragen.

Tegelijkertijd blijft Bureau Brussel ook sterk in Brussel scannen naar kansen. Daar ligt onze kracht: in onze contacten met andere Europese steden en regio's, in het lidmaatschap van de Europese netwerken zoals ERRIN en Polis, en in onze Brusselse contacten met oa. de Europese Commissie.

Het afgelopen jaar zijn er nieuwe Europese projecten goedgekeurd (zie overzicht in Bijlage 1) waarbij vooral de steden Arnhem en Nijmegen project partner zijn. We zien een positieve trend vanaf 2015, de afgelopen tijd is er veel energie gestoken in het versterken van de samenwerking met o.a. de collega's van de subsidiebureau's die actief zijn bij de gemeenten in de regio. Bureau Brussel heeft hierin altijd de rol van aanjager, schakelaar en het doorzetten van kansen voor anderen die de kans/mogelijkheid in dit geval pakken en uiteindelijk verzilveren.

Bureau Brussel heeft, naast advies aan de steden, ook b.v. de gemeente Lingewaard geadviseerd in het Next Garden project. Voor 2017 heeft Bureau Brussel de ambitie om, indien gewenst, intensiever samen te werken met de kleinere gemeentes en Europese kansen en mogelijkheden te verkennen voor mogelijke projecten die interessant zijn om b.v. Europese samenwerking of Europees geld naar de regio te halen.

Ook neemt Bureau Brussel, in samenwerking met the Economic Board, vanaf 2017 steeds meer een rol op zich richting triple helix partners (kennisinstellingen, bedrijven, andere initiatieven).

Voorbeelden hiervan zijn the Economic Board zelf, het Clean Mobility Center, het IPKW, Windpark A15, het ENGIE-terrein, de DAR, de HAN, Radboud Innovation, de LECs (logistieke expertise centra), etc.

Op de thema's kunnen we alvast enkele activiteiten voor 2017 noemen die ondernomen worden:

- Smart Energy:
 - Voorbereidingen voor 'project brokerage sessie', met ERRIN te organiseren in Brussel in november 2017. Het doel is daar, in tegenstelling tot afgelopen jaar, met eigen projectvoorstellen te komen in plaats van aansluiting te zoeken bij andere partners.
 - Adviseren over Europese kansen lopende projectvoorstellen binnen PFO duurzaamheid, regionaal icoonprogramma slimme duurzaamheid (energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit), Energy Made in Arnhem, duurzaamheidsoverleg Nijmegen, en projecten regionale gemeenten.
 - Activiteiten Circulaire Economie: projectvoorstel op gebied van textiel en onderzoek evenementen met de DAR.
 - ELENA: projectvoorstel verduurzaming particuliere woningen. Indienen voor financiële ondersteuning Europese Investerings Bank voor voorbereiding investeringsprogramma.

- "Europa sessie" organiseren met PFO Duurzaamheid als regionale ambitie/visie is afgerond.
- Sustainable Mobility:
 - Voorbereidingen voor 'project brokerage sessie', met ERRIN te organiseren in Brussel in november 2017. Het doel is daar, in tegenstelling tot afgelopen jaar, met eigen projectvoorstellen te komen in plaats van aansluiting te zoeken.
 - Adviseren over Europese kansen lopende projectvoorstellen binnen PFO mobiliteit, afzonderlijke gemeenten en overige partijen actief op duurzame mobiliteit (bijv. Waterstof: HAN, Connexion, stadslogistiek, etc.).
 - Adviseren over mogelijk inbrengen activiteiten Clean Mobility Center in Europees consortium.
 - Begin 2017 heeft Bureau Brussel reeds samen met de Gemeente Arnhem (en andere genodigden/partners) een project verkenningssessie georganiseerd gericht op 'Urban Innovative Actions' en stedelijke mobiliteit. Hier is nog geen concreet projectvoorstel uit voortgekomen, maar wel veel ideeën die in mogelijke vervolgtrajecten terug zullen komen (andere fondsen, Europese partners).
 - Ophalen projectideeën om in voorportaal lidmaatschap Urban Mobility Partnership in te brengen.
 - Als de regionale mobiliteitsvisie is afgerond een "Europa sessie" organiseren en hiervoor Polis expert uitnodigen om gesprek te voeren met regionale stakeholders.
- Health:
 - Samen met Health Valley, de NovioTech Campus en Radboud Innovation (ReShape) toewerken naar een te organiseren project brokerage sessie na de zomer met ERRIN.
 - Nader uitwerken verkenning uitwisseling en wederzijdse versterking Health clusters (startups, scaleups). Gesprekken lopen met Health Valley, Stavanger (Noorwegen) en Zuid-Denemarken.
- Crossborder Cooperation, Creatieve Industrie, Toerisme, crossovers, overig:
 - Liberation Route Europe:
 - Advisering vervolg algemeen project op basis van eventuele behoefte betrokkenheid gemeenten.
 - Advisering over projectvoorstel 'hiking trails' op basis van eventuele behoefte betrokkenheid gemeenten.
 - Advisering over projectvoorstel scholen en herdenking WOII (reeds ingediend projectvoorstel).
 - Economic Board:
 - Advisering idee ambassadeursproject Health, Food, Energy, (studenten, talentbehoud, aansluiting arbeidsmarkt).
 - Gezamenlijk werkbezoeken ontvangen.
 - Gezamenlijke lobby agenda ontwikkelen (i.s.m. stakeholders uit de regio).

Voorstel:

(1) Bureau Brussel blijft sterke aansluiting zoeken bij the Economic Board en de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen met als doel concrete Europese projecten te ontwikkelen;

(2) Bureau Brussel sluit actief aan bij bestaande regionale projectgroepen (Groene Hub, duurzame mobiliteit, energietransitie, etc.) en adviseert daar over mogelijke Europese kansen en mogelijkheden;

(3) Bureau Brussel gaat actiever vragen om input bij (kleinere) regiogemeenten. De PFO's kunnen hierbij als platform dienen.

(4) Bureau Brussel blijft optreden als facilitator voor partners uit de regio die hulp/ruimte/partners nodig hebben voor projectontwikkeling. Dit doet zij o.a. door het beschikbaar stellen van vergaderruimte in het pand aan de Palmerstonlaan, het zoeken van partners binnen relevante netwerken, het vragen om hulp bij relevante netwerken etc.

4.2 Profileren van de regio in Europa (Profile)

Bureau Brussel zet de Regio Arnhem Nijmegen in Brussel in de spotlights. Waarom vinden we dit belangrijk? Naast dat het in de regio het idee versterkt waar we goed in zijn, is het in Europa een manier om ervoor te zorgen dat er kansen op je af komen. Dit gebeurt, zodra actoren in Brussel weten wie je bent, wat je kunt en waarom dat interessant is. Op die manier kunnen consortia die partners zoeken, je gemakkelijk vinden en zo ontsluit je andere kansen die uiteindelijk kunnen leiden tot partnerschappen en Europese projecten. Zo realiseren we Europese steun voor de regionale ambities.

Bureau Brussel profileert de regio op verschillende manieren en momenten. Allereerst bij de netwerken waar de regio lid van is in Europa. Bureau Brussel bezoekt werkgroepen, ledenbijeenkomsten van de netwerken, evenementen en congressen. Bureau Brussel netwerkt daar met relevante, wisselt gegevens uit, legt contacten met potentiële partners en geeft presentaties over ideeën uit de regio voor samenwerking.

Ten tweede bezoekt Bureau Brussel infodagen, European Innovation Partnership bijeenkomsten en andere evenementen van de Europese Commissie. Bureau Brussel stelt vragen, netwerkt, en ontmoet potentiële partners. Telkens wordt de regio genoemd en wordt uitgelegd wat we hier te bieden hebben.

Ten derde profileert Bureau Brussel de regio actief tijdens de European Week of Regions and Cities in oktober (voormalig Open Days), Design Days in september, de Sustainable Energy Week in juni en andere relevante Brusselse evenementen waarbij actoren uit de gehele Unie zich in Brussel verzamelen. In het verleden heeft Bureau Brussel studiebezoeken, workshops, presentaties en lunches/diners/borrels georganiseerd.

Ten vierde onderhoudt Bureau Brussel contacten met het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) door middel van een maandelijks "Uurtje Oost" (overleg in Oost Nederland verband op het HNP met alle mensen die voor Oost Nederland in Brussel werken), de lobbyisten van de regio Food Valley en de Cleantech Regio (Apeldoorn en stedendriehoek). Ook wordt er regelmatig samengewerkt met de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de Europese Unie, het Europees Parlement (m.n. de Nederlandse parlementariërs) en de Europese Commissie. Ook met andere partners zoals de

European Cyclists' Federation (ECF) waarmee de Velo-city 2017 conferentie mee wordt georganiseerd in de steden Arnhem en Nijmegen van 13-16 juni 2017.

Tot slot organiseert Bureau Brussel diverse lobby- en profileringsactiviteiten, zowel in de regio als in Brussel. Zo organiseert zij/draagt zij bij aan werkbezoeken van (hoge) EU ambtenaren en Nederlandse diplomaten aan de regio door daar actief over te adviseren en ze te benaderen. Zij organiseert werkbezoeken aan Brussel, evenementen van klein tot groot en begeleidt partners bij netwerkgelegenheden in Brussel.

Profileren van de regio in 2017 & beyond

Ook in 2017 en de daarop volgende jaren zal Bureau Brussel de regio blijven profileren, middels verschillende activiteiten (dynamische lijst):

- Middels het lidmaatschap van het Partnership Urban Mobility (Urban Agenda) zullen we ons verder profileren op duurzame mobiliteit richting andere leden (DG's Europese Commissie, lidstaten en Europese steden en stakeholders) en andere betrokkenen (Europarlement, Europese en Nederlandse steden, etc.). Dit gebeurt tijdens werkgroepen en partnershipbijeenkomsten, maar ook conferenties en de European Week of Regions and Cities;
- We profileren Velo-city 2017 verder, onder meer door een interview in het blad "Thinking Cities" van Polis en d.m.v. het pitchen tijdens verschillende evenementen. Verder dragen we bij aan de betrokkenheid van Europese genodigden, ondermeer tijdens de Velo-city Mayor's Conference;
- We zijn betrokken bij de legacy van Velo-city 2017, ondermeer tijdens het Big Bike Event op 28 juni, te organiseren in Brussel samen met Nederland, België en Luxemburg;
- We organiseren verschillende evenementen tijdens de European Week of Regions and Cities en betrekken hier ambtenaren en bestuurders uit de regio bij. Dit betreft activiteiten op de thema's: duurzame mobiliteit, circulaire economie en toekomstige (arbeidsmarkt) ontwikkelingen op Food, Health & Energy;
- We verkennen aanknopingspunten voor de Citydeal Gelrestad en de Citydeal Kennissteden om dit profiel verder te koppelen aan vergelijkbare andere Europese initiatieven;
- We presenteren de regionale *best practice* op het gebied van regionale inkoop van duurzame energie tijdens de EU Sustainable Energy Week;
- We dingen mee naar de EU Sustainable Energy Award met het project regionale inkoop van duurzame energie;
- We zijn betrokken bij de organisatie van de EU Design Days, om de creatieve/design sector over het voetlicht te brengen en om het 'design denken' in andere sectoren (bijv. Health) verder te profileren;
- We lobbyen voor de succesvolle invulling van Nijmegen Green Capital 2018. Dit krijgt o.a. invulling door contacten te leggen met Europese partners, het ondersteunen van het lobbytraject om Europese conferenties naar Nijmegen te halen, en het onder de aandacht brengen van Nijmegen Green Capital 2018 tijdens verschillende conferenties en bijeenkomsten;

- We werken mogelijke betrokkenheid bij de 9th European Innovation Summit (EIS) verder uit, onder meer om de regionale activiteiten op het gebied van startups en innovatie Europees verder te versterken;
- We organiseren, samen met Health Valley, een verkennende sessie met andere Europese regio's (Zuid Denemarken en Stavanger) met een sterk profiel op Health om onderlinge profiel te leren kennen en samenwerkingsmogelijkheden uit te werken;
- Bureau Brussel zal in 2017 verder verkennen of een actievere rol (bijvoorbeeld als co-leider) bij een werkgroep van ERRIN opportuun is;
- Bureau Brussel zal i.s.m. oa. the Economic Board verder werken aan de bredere profilering van de regio en wat het 'verhaal van de regio' is. Dit dient ook de profilering richting Noordrijn-Westfalen (NRW) en het Rijk.

Tot slot zal Bureau Brussel een blijvende rol spelen in de lobby rond Velo-City (2017), kandidatuur van Nijmegen voor de Europese Green Capital award (2018), Arnhem Trolley 2.0 en de Economic Board.

Ter versterking van het regionale profiel, doet Bureau Brussel de volgende voorstellen:

1. Op basis van de regionale ambitieagenda (in ontwikkeling), de Economic Board strategie en het profiel van de investeringsagenda één gezamenlijk profiel met daaronderhangende lobbythema's benoemen en uitdragen, bijv. in de vorm van een bookie/flyer ter promotie in Brussel in het engels;
2. Voort te bouwen op Velo-city 2017 en Nijmegen Green Capital 2018 door toe te werken naar een nieuw gezamenlijk doel (Europees icoonproject, Europese award, etc.).

4.3 Netwerk(en) in de regio en in Brussel (Partners)

Alle bovenstaande activiteiten gedijen alleen maar met een goed netwerk, zowel in de regio als in Brussel. Bureau Brussel fungeert hierbij als vooruitgeschoven post, om te zorgen dat in Brussel de deuren voor de regio open gaan en we goed weten met wie we kunnen en willen samenwerken. Dit netwerk wordt ingezet op de volgende manieren:

- Bij projectontwikkeling. Het is van belang dat Bureau Brussel goed weet welke projecten er in de regio zijn met mogelijke Europese potentie. Tevens is het van belang dat er in Brussel een netwerk is van potentiële partners. Het gaat dus om het koppelen van regionale partners aan Europese partners.
- Bij kennisdisseminatie. Om de kennis op te halen in Brussel is het van groot belang dat je op actuele ontwikkelingen wordt gewezen. Daarvoor is een goed netwerk onontbeerlijk. Anderzijds, om de kennis effectief in de regio te verspreiden is het hebben van een netwerk in de regio minstens zo belangrijk.
- Bij profileren. Profileren is alleen maar nuttig als je een duidelijke boodschap hebt, je doelstelling helder geformuleerd is en je publiek kent. Ook maken we hierbij vaak massa door samen te werken regionale/Nederlandse en Brusselse gelijkgestemde partners.

Netwerken in Brussel in 2017 & beyond

In Brussel is de Regio Arnhem Nijmegen lid van een heel aantal netwerken. Een uitgebreid verslag hiervan is te vinden in Bijlage 2: overzicht netwerken Regio Arnhem Nijmegen.

De Regio Arnhem Nijmegen is lid van ERRIN (European Regions Research and Innovation Network). ERRIN is bij uitstek een netwerk bedoeld voor de Brusselse kantoren van regio's en daardoor uitermate geschikt voor Bureau Brussel, onder andere voor projectontwikkeling en partners vinden. We verkennen of een actievere houding binnen het netwerk - bijv. door (co-)leiden van een bepaalde werkgroep - gewenst en realistisch is.

We zijn actief in verschillende werkgroepen (oa. Transport, Energie, Health, Design&Creativity). Zo zal in de ERRIN werkgroep Energie 2017 de samenwerking voortgezet worden met andere regio's en steden, de Europese commissie en andere Europese instellingen dit het thema energie en klimaat hoog op hun agenda's hebben staan. Onderwerpen zoals klimaat beleid en lokale maatregelen, energie systemen en actieprogramma's om bv. CO2 uitstoot te verminderen worden besproken in werkgroepverband. Kennisuitwisseling wordt gestimuleerd door het organiseren van events (o.a. tijdens Sustainable Energy Week) en het profiel van de regionale dimensie van klimaatbeleid wordt hierdoor meer zichtbaar gemaakt.

Op het thema duurzame mobiliteit schakelen we naast de partners in ERRIN, ook met het secretariaat en leden van Polis. In 2017 is de Regio Arnhem Nijmegen lid van de Polis Managing Committee, waardoor we in het voorportaal zitten voor informatie en kansen binnen Polis. Ook is de samenwerking met European Cyclist's Federation versterkt (Velo-city 2017), wordt er samengewerkt met de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU en blijven we gebruik maken van het lidmaatschap van HyER (netwerk voor waterstof en elektrische mobiliteit). Deze activiteiten worden versterkt door het lidmaatschap van Nijmegen van het Urban Agenda Partnership over Urban Mobility. Hier heeft Bureau Brussel actief voor gelobbyd en is nog steeds betrokken bij deze samenwerking, contacten met partners en adviseert over activiteiten hierbinnen.

Naast deze netwerken heeft Bureau Brussel ook het eigen netwerk bij de Europese Commissie, het Europees Parlement, de Permanente Vertegenwoordig van Nederland bij de EU, etc. Ook hebben we veel structurele contacten met andere Europese steden en regio's om daar gezamenlijke samenwerkingskansen mee uit te werken (projects).

Netwerken in de regio in 2017 & beyond

Naast het netwerk bij de deelnemende gemeenten, onderhoudt Bureau Brussel veel netwerken in de Regio Arnhem Nijmegen en bredere regio. Sinds afgelopen jaar wordt er actief samengewerkt met the Economic Board. We werken gezamenlijk aan de profilering van de regio, zowel daarbinnen als daarbuiten (in ons geval Brussel). Ook adviseren we actief over projectmogelijkheden die passen in de strategie van the Economic Board en daaraan gelieerde triple helix partners. Daarnaast schakelen we veel met kennisinstellingen en andere partners als Radboud Innovation, ArtEZ, ROC's, de DAR, het IPKW, etc.

Voorts is Bureau Brussel zijdelings betrokken bij het netwerk van de Euregio. Bureau Brussel zet haar kennis van de regio graag in voor samenwerking met de Duitse partners in NRW en verwijst partners uit de regio door naar o.a. het Euregio kantoor in Kleef waar dat nodig is. We maken ook onderdeel uit van het Gelrestad EU netwerk, waar ook de euregio in participeert.

Ook met de subsidiebureaus die in de regio gelieerd aan de gemeenten zijn (IGS5, Subsidienetwerk Nijmegen etc.) heeft Bureau Brussel een intensieve band. Bureau Brussel maakt graag gebruik van hun expertise en kennis van projecten die in de regio spelen. Andersom, wijst Bureau Brussel hen op kansen die zich vanuit Brussel voordoen in de hoop dat dit tot nieuwe projectontwikkeling kan leiden.

Tot slot wil Bureau Brussel in 2017 actiever aansluiten bij regionale overleggen als de PFO's, de Groene Hub, duurzame mobiliteit, etc om daar op te halen en te adviseren wat Europese activiteiten zouden kunnen zijn. Ook is de samenwerking met de verschillende ambtelijke organisaties belangrijk, voor projecten maar ook voor de gezamenlijke regionale agenda. Hiervoor organiseren we onder andere een werkbezoek van de gemeentesecretarissen naar Brussel.

4.4 Lobby (Public Affairs)

Niet los te zien van profilering (profilieren is ook een vorm van lobbyen), werkt Bureau Brussel ook aan de lobby van de regio. Uiteraard focust de lobby zich rondom de thema's waarop Bureau Brussel aan het werk is. Zo probeert Bureau Brussel het belang van Smart Energy, Sustainable Mobility, Health en grensoverschrijdende samenwerking op de agenda van het Rijk en de EU te krijgen, ten einde hiervoor meer economische kansen, subsidies en beleid te genereren.

Lobby in 2017 & beyond

Bureau Brussel gaat door met deze lobby functie. Dit doet zij door middel van de bij "profilieren" genoemde evenementen, maar ook door mee te werken aan nieuwe trajecten en lobbyprocessen. Ook onderhoudt Bureau Brussel nauw contact met het Huis van de Nederlandse Provincies om -waar mogelijk- aan te haken bij relevante beleidsbeïnvloeding waar zij mee bezig zijn. Dit heeft vanaf 2017 ook een meer eigenstandige vorm op het thema mobiliteit door het lidmaatschap van het Urban Mobility Partnership, de uit Velo-city 2017 voortvloeiende lobby voor een EU Fiets strategie en de betrokkenheid bij de lobby voor behoud en versterking van de ICE. Bureau Brussel houdt zich bezig met de lobby voor stedelijk beleid in Europa. Dit doet zij gezamenlijk, met de andere partners uit de netwerken ERRIN, POLIS en HyER, maar ook apart in gesprekken met de Europese Commissie en Europarlementariërs. Daarnaast is Bureau Brussel betrokken bij de lobby rondom Nijmegen Green Capital 2018 en het succesvol maken van dat jaar door het binnenhalen van (internationale) conferenties.

Vanaf 2017 zal een groot deel van de lobby bestaan uit lobby/profilering van de nieuwe samenwerkingsvorm(en) waarbinnen de regio Arnhem Nijmegen samenwerkt. De Economic Board

en het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen ontwikkelen zich in 2017 verder door. Bureau Brussel draagt actief bij aan (positieve) aandacht voor de regio en het belang dat het weer de vierde economische motor van Nederland wordt. Arnhem Nijmegen moet een voorbeeld worden voor anderen, van hoe *light* en effectief samenwerken in de praktijk werkt en wat het een regio kan opleveren. Tevens is het van groot belang dat de boodschap naar buiten gezamenlijk “geframed” wordt zodat de ontvangers continue dezelfde boodschap horen en zien (zie voorstel bij 4.2 Profilerings). Hiervoor werkt Bureau Brussel samen met the Economic Board, waar ook nog aparte lobbypunten uit voort kunnen komen.

4.5 Kennisdisseminatie van, en advies over EU beleid in de regio (Policy)

Bureau Brussel is de *voortgeschoven post* van de regio in Brussel. In deze rol verdiept zij zich in relevant EU beleid en geeft zij hierover advies aan beleidsmakers/bestuurders in de regio. Het ophalen van kennis gebeurt op verschillende manieren:

Kennisdisseminatie en advies in 2017 & beyond

- *Desk research* en informerende en adviserende memo's/nota's voor bestuurders uit de regio over Europese ontwikkelingen.
- *Via de Europese netwerken* waar de regio is aangesloten. Op dit moment is de Regio Arnhem Nijmegen aangesloten bij verschillende Europese netwerken (zie Bijlage 2). Deze netwerken zijn een ideale bron van kennis, contacten, netwerk en actuele *inside information*.
- *Via de nationale netwerken/contacten* van Bureau Brussel. Zo werkt Bureau Brussel intensief samen met de subsidiebureaus van Arnhem en Nijmegen, is zij aangesloten bij het VNG Europeaanetwerk en is zij actief betrokken bij de CityDeal en de Gelrestad partners.

Deze kennis verspreidt Bureau Brussel op verschillende manieren:

- Bureau Brussel probeert elke week één dag op het gemeentekantoor in Arnhem en één dag op het gemeentehuis in Nijmegen te werken.
- Bureau Brussel heeft regulier overleg met voorzitter Carol van Eert.
- Bureau Brussel informeert op onregelmatige basis wethouders en burgemeesters. Ook met de portefeuillehouders Mobiliteit (wethouder Boone uit Westervoort) en Duurzaamheid (wethouder Schaap uit Wijchen) is regelmatig contact over de werkzaamheden van BB op deze thema's.
- Bureau Brussel heeft een zeswekelijks overleg met de strategen van Arnhem en Nijmegen.
- Bureau Brussel organiseert “bijpraatsessies” met bestuurders en ambtenaren uit de hele regio.
- Bureau Brussel heeft een driewekelijks overleg met IGS5 (InterGemeentelijk Subsidiebureau) en regulier overleg met het subsidienetwerk in Nijmegen.
- Bureau Brussel is agendalid bij de Groene Hub en het regionale overleg Duurzame Mobiliteit. Op basis van concrete ontwikkelingen adviseren en participeren we actief.
- Bureau Brussel informeert actief over Europese ontwikkelingen, onder meer via de nieuwsbrief Brussels Lof en via Twitter. **U kunt zich aanmelden via de website www.regioan.nl (kopje Bureau Brussel 'blijf op de hoogte').**

5. Terugblik en vooruitblik naar de toekomst.

Zoals op te maken is uit dit stuk, spelen er veel thema's en activiteiten in de regio en in Brussel. Dit jaarplan is dan ook niet zozeer een overzicht van activiteiten van Bureau Brussel zelf, maar vooral een blik op hoe we schakelen tussen partijen uit de regio die in Europa en Brussel actief zijn. Daarom worden in dit jaarplan voorstellen gedaan hoe Bureau Brussel meer en concreter gevoed kan worden.

De afgelopen tijd signaleert Bureau Brussel een groeiend besef in de regio dat de regio veel te bieden heeft: in een Europese context, maar ook in een regionale context waar meer samengewerkt wordt en resultaten behaald worden. De gezamenlijke ambitie groeit, en is al veel zichtbaarder en sterker geworden door activiteiten van de Economic Board in de regio. Bureau Brussel probeert dit proces actief door Europa te laten ondersteunen om zo de regio weer een stuk verder te brengen. Het gaat daarbij dus om verbinding en wederzijdse versterking, of in onze woorden: "Act local, think global".

Bijlage 1 Overzicht Europese projecten Arnhem Nijmegen

Het onderstaande overzicht bevat een weergave van Europese projecten en project voorstellen vanuit de Regio Arnhem Nijmegen die in 2016 zijn goedgekeurd en ontwikkeld. Het geeft daarmee een blik op de concrete resultaten waartoe Europese activiteiten vanuit de regio kunnen leiden. Dit overzicht geeft resultaten weer die voortkomen uit de samenwerking met subsidieadviseurs en vakinhoudelijke collega's in onze regio. Zoals bekend werkt Bureau Brussel ook aan profilering, partners, policy en public affairs. Daarnaast heeft Bureau Brussel bij de genoemde projecten in het overzicht (slechts) een verkennende, aanjagende, verbindende en/of adviserende rol gehad.

Europese projecten (in voorbereiding / in uitvoering) waar de gemeente Arnhem / Nijmegen '(Lead)Partner' is:

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
Charge & Go	E-mobility	EFRO - OP Oost	Ontwikkelen van samenhangende producten en bouwstenen voor (toekomstige) Elektrisch Vervoer	<p>Arnhem is projectpartner</p> <p>Overige partners RU, Allego, CaseMaster Solutions, Industriepark Kleefse Waard, Lochem Energie, Parkagent, Van der Sijs Green Label</p> <p>Deelnemers regio Arnhem IPKW, Allego, CMC</p>	Radboud Universiteit	Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2016-2020	<p>Totaal project Investing € 4,7 mln. Financiering Partners € 2,8 mln., EFRO € 1,9 mln.</p> <p>Arnhem Investing € 0,12 mln. Financiering Arnhem € 0,07 mln.</p>

E-Bus 2020, In Motion Charging (Trolley 2.0)	Energie en CO2-arme economie (Prioriteit 1) E-mobility, smart grid	INTERREG V Deutschland-Nederland	Schoner milieu door emissieloos openbaar vervoer	Arnhem is projectpartner Overige partners EU: diverse Nederlandse en Duitse MKB bedrijven en kennisinstellingen Deelnemers regio Arnhem: gemeente Renkum en diverse Nederlandse MKB bedrijven, HAN	Vossloh Kiepe (D)	Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2016-2020	Totaal project Investering € 8,6 mln. Financiering Partners € 3,8 mln., INTERREG D-NL € 4,8 mln. Arnhem Investering € 1,5 mln. Financiering Arnhem € 0,4 mln., INTERREG D-NL € 1,1 mln.
---	--	-------------------------------------	--	---	-------------------	---	--

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investerings-volume en financiering
------------------	-------	---------------	------------------	--------------------	-------------	-------------------------	-------------------------------------

De fruitallee in de Euregio Rhein-Waal: op weg naar een gezonde toekomst!	Natuur, landschap en milieu (Prioriteit 2) Biodiversiteit, ecologische verbindingen	INTERREG V Deutschland-Nederland	Haalbaarheidsstudie voor het realiseren van een fruitbomenlint in de Euregio Rijn-Waal	Arnhem is projectpartner Overige deelnemers: EU: ECNC, Overbetuwe, Rheinberg, KMU-Xanten, RBT Rivierenland	ECNC (European Centre for Nature Conservation), Kleve	Project is goedgekeurd; looptijd 1.10.2016 - 31.03.2017 Project vormt de 1e stap op weg naar een investeringsproject	Totaal project Kosten € 50.000 Financiering partners € 25.000, INTERREG D-NL € 25.000 Arnhem Kosten € 5.000 Financiering € 5.000
--	---	-------------------------------------	--	--	---	---	---

<p>CAN (Climate Active Neighbourhoods)</p>	<p>Low Carbon Realisatie CO2-reductie (duurzaamheidsdoelstellingen) door stimuleren wijkinitiatieven</p>	<p>INTERREG V North-West Europe (NWE)</p>	<p>Ondersteunen wijkinitiatieven gericht op vermindering energieconsumptie en koolstofemissie met als doel deze initiatieven tot realisatie te laten komen (en dus bijdrage aan grotere opgave). Tevens bepalen rol van gemeente en partners in die proces van sociale innovatie.</p>	<p>Arnhem is projectpartner</p> <p>Overige partners EU: diverse Duitse, Belgische en Franse en Engelse gemeenten en kennisinstellingen</p> <p>Deelnemers regio Arnhem: waterschappen, provincie, Alliander, HAN, Radboud, Alterra, REIJE, corporaties, wijkinitiatieven (in ontwikkeling)</p>	<p>Climate Alliance (D)</p>	<p>Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2016 - 2019</p>	<p>Totaal project Investering € 7,8 mln. Financiering Partners € 3,1 mln., INTERREG NWE € 4,7 mln.</p> <p>Arnhem Investering € 0,87 mln. Financiering Arnhem € 0,35 mln., INTERREG NWE € 0,52 mln.</p>
---	---	---	---	--	-----------------------------	--	--

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
CleanMobilEnergy	Low Carbon E-mobility, duurzame energieopwekking en ICT, Smart grid	INTERREG V North-West Europe (NWE)	Minder CO2-productie door optimale benutting van duurzame energiebronnen op lokaal niveau (ontwikkeling energie management systemen, efficiënte energieopslag, smart grids en EV-faciliteiten)	Arnhem is leadpartner Overige deelnemers: Londen, Nottingham, Schwäbisch Gmünd, Seraing, Nijmegen, kennisinstellingen (TNO, LIST), netwerkorganisaties (Polis, Avere) Deelnemers regio Arnhem: gemeente Nijmegen, MKB bedrijven	Arnhem	Step 1 proposal is goedgekeurd Step 2 proposal in voorbereiding (deadline 30.06.2017, beslissing medio september 2017)	Indicatief Totaal project Investering € 6,4 mln. Financiering Partners € 2,6 mln., INTERREG NWE € 3,8 mln. Arnhem Investering € 1,5 mln. Financiering Arnhem € 0,6 mln., INTERREG NWE € 0,9 mln.
RAINBOW (Resilient Adaptation by Innovative Nature-Based Solutions: Opportunities for Urban Climate and Water Management)	Smart and Sustainable Cities	Horizon 2020	Bepalen effecten van groen-blauwe maatregelen (natural based solutions), zowel direct (klimaat, energie) als indirect (beleving, gezondheid etc.)	Arnhem is projectpartner samen met Nijmegen Overige deelnemers: EU: Europese Green Capitals zijnde de frontrunner cities Nijmegen, Ljubljana en Essen, diverse Europese follower cities, kennisinstellingen (w.o. RU en VHL) en bedrijven	Universiteit Duisburg-Essen (D)	Definitieve projectaanvraag is ingediend; project is niet gehonoreerd, maar op de reservelijst gezet	Totaal project Investering € 10 à 11 mln. Arnhem Investering € 0,3 mln. zijnde 100% Horizon 2020 (geen cofinanciering vereist)

				Overige: steden en kennisinstellingen in China (Shangzhou en Wuhan) en Indonesia (Bandung)			
RAINBOW (vervolg)				Deelnemers regionaal, RU, VHL, Radboud, later aan te vullen met lokale en regionale partijen Totaal 35 partners			

'PTP Commute' (Personalised Travel Planning for the Digital Commuter Generation)	Smart, Green and Integrated Transport	Horizon 2020	PTP (= 'Persoonlijk Reis Advisering') is in diverse steden zeer succesvol gebleken. Doel is nu om in 50 EU steden 'PTP Commute' toe te passen om zo duurzame mobiliteit te stimuleren; 1. Ervaring en kennis delen en toepassen. 2. Een innovatieve app ontwikkelen.	(Regio) Arnhem is project-partner (Champion City) Overige deelnemers: EU: diverse partners uit NL (Utrecht, Tilburg) UK, Norway, Tjechië, België, Slovenië, Polen, Spanje, Frankrijk, Duitsland	London Council - LEPT (London European partnership for Transport)	Step 1 proposal is ingediend; beslissing april 2017	Totaal project: € 2-5 miljoen euro verspreid over 36 maanden.
--	---------------------------------------	--------------	--	---	---	---	---

<p>SMARTIES (Smart MAnagement for Renewables and storage Technology Integration into a sustainable Energy System)</p>	<p>Duurzame energieopwekking en ICT, Smart grid</p>	<p>Horizon 2020</p>	<p>Kennis en simulaties hoe duurzaam regionaal energiesysteem verder op te bouwen, met behulp van ICT, wanneer er verscheidende bronnen zijn (wind, zon, etc.), incl. lokale pilot Windpark A15 gericht op duurzamer en efficiënter energiemangement.</p>	<p>Gemeente Nijmegen is projectpartner</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. (Coordinator) EDF Energy R&D UK Centre 2. Manchester City Council 3. Fundacio Institut De L'Energia De Catalunya (IREC) 4. Electricite de France (EDF SA) 5. Area Metropolitana De Barcelona (AMB) 6. Gemeente Nijmegen 7. Skelleftea Kommun (Zweden) 8. Skelleftea Kraft AB (Zweden) 	<p>EDF Energy R&D UK Centre</p>	<p>Voorstel Ingediend 14 Februari 2017 (single-stage)</p>	<p>Totaal project €3,3 mln.</p> <p>Nijmegen €170.000 + ca. €200.000 voor 32 arbeidsmaanden verspreid over 3 jaar</p>
<p>CLINSH Clean INland SHipping</p>	<p>Milieu Air quality</p>	<p>Life</p>	<p>Schonere binnenvaart door het verminderen van de uitstoot (testen vernieuwende technieken, alternatieve brandstoffen en walstroom); verbetering luchtkwaliteit in stedelijke gebieden bij</p>	<p>Nijmegen is projectpartner</p> <p>Overige deelnemers: EU: diverse partners uit Nederland, België, Duitsland en UK (overheden, bedrijven, onderzoeksinstellingen)</p> <p>Deelnemers regionaal:</p>	<p>Provincie Zuid-Holland</p>	<p>Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2016-2020</p>	<p>Totaal project Investing € 8,8 mln. Financiering Partners € 3,7 mln., Life € 5,1 mln.</p> <p>Nijmegen Investing € 0,25mln. Financiering Nijmegen € 0,1 mln., Life € 0,15 mln.</p>

			haven en aan waterwegen	Nijmegen			
--	--	--	-------------------------	----------	--	--	--

Liberation Route Europe - Next Level	Toerisme	COSME	Verbinden belangrijke plaatsen van de bevrijding van de Tweede Wereldoorlog met elkaar vanuit meerdere historische perspectieven, i.c.m. interactief toerisme	<p>Regio Arnhem Nijmegen is projectpartner</p> <p>Overige deelnemers: EU: diverse partners uit Nederland, België, Duitsland, UK, Frankrijk, Polen (overheden, bedrijven, musea, bureaus voor toerisme)</p> <p>Deelnemers regionaal: Regio Arnhem Nijmegen</p>	Liberation Route Europe Foundation	Project is goedgekeurd en in uitvoering	<p>Totaal project Investering Financiering Cosme € 0,25 mln.</p>
---	-----------------	-------	---	---	------------------------------------	---	---

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
H2Nodes	Transport Waterstof	CEF-Transport	Inzicht in alle technische, economische en gebruikaspecten t.a.v. de ontwikkeling en het gebruik van een waterstofinfrastructuur voor de vervoerssector	Arnhem is projectpartner Overige deelnemers: EU: diverse partners uit Nederland, Letland en Estland (overheden, bedrijven) Deelnemers regionaal: Arnhem, provincie Gelderland	Rigas Satiksme Riga, Letland	Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2014-2018	Totaal project Investing € 29,0 mln. Financiering Partners € 14,5 mln., CEF-Transport € 14,5 mln. Arnhem Investing Financiering € 0,2 mln.
MTPP (migrants Training and Placement Programme)	Integratie en Migratie	AMIF (Asylum, Migration and Integration Fund) - call december 2016	Bevorderen van de arbeidsparticipatie van migranten door het in beeld brengen van vraag en aanbod in steden, gerichte trainingen van migranten én in bedrijven, begeleiding van plaatsing, monitoring en evaluatie	Arnhem is projectpartner Overige deelnemers: EU: The Hague Proces (NGO - leadpartner), Moers (D), Maastricht University, KIT	The Hague Process, Den Haag	Projectaanvraag is in voorbereiding (single state, deadline 28.2.2017); beslissing juli 2017	Totaal project Investing € Financiering Partners 10%, AMIF 90% met max. van € 0,75 mln. Arnhem

Europese projecten (in voorbereiding / in uitvoering) waar de gemeente Arnhem / Nijmegen 'deelnemer' is:

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
CHIPS (Cycle Highways Intelligent Planning System)	Low Carbon Afname CO2 uitstoot, versterking overstap fiets-OV, sustainable transport for cities	INTERREG North-West Europe (NWE)	Governance, samenwerkings- en financieringsmodellen snelfietsroutes; Afstemming netwerk fiets-OV. Van lokaal OV los van fiets naar inter-regionaal OV dat wordt versterkt door de fiets. Marketing/promotie: promoten van gebruik van snelfietsroutes door E-bike pilots, campagnes of andere zaken	Provincie Gelderland is projectpartner Overige deelnemers: Regionalverband FrankfurtRheinMain Regionalverband Ruhr Verband Region Rhein-Neckar European Cyclists' Federation Flanders' Bike Valley vzw Sustrans Stichting NHTV internationale hogeschool Breda Deelnemers regionaal: Nijmegen, Arnhem, RU, VHL, bedrijven, OV-bedrijven	Provincie Vlaams-Brabant (B)	Project is goedgekeurd en in uitvoering Looptijd 2016-2019	Totaal project Investing € 4,5 mln. Financiering Partners € 1,8 mln., INTERREG NWE € 2,7 mln.

Europese initiatieven/ projecten waar de gemeente Arnhem /Nijmegen overweegt/heeft overwogen '(Lead)Partner of Associated Partner' te worden:

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
Smart Creativity Hubs Made4Life	Innovation Vergroten innovatie- en businesskracht in de creatieve industrie	INTERREG North-West Europe (NWE)	Het opzetten van 'Smart Creativity Hubs' die de creatieve sector stimuleren in het gebruik van digitale technologie	Arnhem overweegt associated partner te worden Overige deelnemers EU: diverse Belgische, Engelse Franse KvK's, MKB bedrijven en kennisinstellingen Deelnemers regio Arnhem ArtEZ	ERNACT (European Regions Network for Application of Communication Technologies)	Step 2 proposal is <u>afgewezen</u> .	

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
ISLAND (Integrated Solutions Low-carbon and Adaptive Neighbourhood Development)	Low Carbon Blijvende afname CO2-uitstoot door veranderde methoden stedelijke planning.	INTERREG North-West Europe (NWE)	Stedelijke gebieden in NWE hebben te maken met effecten van klimaatverandering en moeten hun ruimtelijke plannen hierop aanpassen. De meeste strategieën bevatten mitigatiemaatregelen, een integrale aanpak met adaptatie en mitigatie ontbreekt. ISLAND wil barrières voor gecombineerde technische oplossingen waarin mitigatie en adaptatie worden geïntegreerd opheffen. ISLAND vindt plaats in NL, F, DE en UK met een beoogde spin-off naar overige NWE gebieden.	Nijmegen is leadpartner Overige deelnemers: Conseil départemental du Loiret, Radboud Universiteit - Faculteit der Managementwetenschappen, Ecole des Ingénieurs de la Ville de Paris, Communauté d'agglomération Orléans Val de Loire, Gemeente Dordrecht, University of Ulster, The Built Environment Research Institute	Nijmegen	Step 1 proposal is <u>afgewezen</u> . Er wordt gewerkt aan nieuw voorstel.	

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
Zero Emissie Mobiliteits Campussen / Electriche deelauto's 2.0 (werktitels)	Urban Mobility	UIA (Urban Innovative Actions) - call december 2016	Versterken van (de aantrekkelijkheid van) het gebruik van duurzaam (elektrisch) vervoer door het realiseren van een adequate infra-structuur	De gemeenten Arnhem en Nijmegen Beoogde partners: Provincie Gld, Clean Mobility Center, bedrijven, kennisinstellingen (o.a. HAN)	Arnhem of Nijmegen	Er is geen aanvraag ingediend <i>Toelichting</i> De mogelijkheden van het indienen van een aanvraag zijn samen met relevante stakeholders uitgebreid verkend. Binnen de beschikbare tijd ontbreken structuur en menskracht voor het ontwikkelen van een kansrijk (regionaal) voorstel. De verzamelde ideeën worden in portefeuille gehouden voor gebruik bij toekomstige EU-calls of andere subsidieregelingen.	n.v.t.

Europese initiatieven/ projecten waar Arnhemse / Nijmeegse instellingen bij betrokken zijn

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
Plug-in	Versterking van de sociaal-culturele en territoriale cohesie.	INTERREG V Deutschland-Nederland	een zichzelf dragende, ondernemende regionale infrastructuur voor beeldende kunst – producten op te zetten.	6 NL-D tentoonstellings-inrichtingen Museum Arnhem, Museum Nijmegen, ArtEZ, Tetem Enschede, Westfälischer Kunstverein	Gemeinde Haminkeln	Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2015-2019	Totaal project Investing € 0,8 mln. Financiering Partners € 0,4 mln., INTERREG D-NL € 0,4 mln.
De Ler(n)ende Euregio doet het!	Werk- Versterking van de sociaal-culturele en de territoriale cohesie	INTERREG V Deutschland-Nederland	structurele versterking en verbetering van het NL/D beroeps-onderwijs in de grensregio	10 ROC's en 34 Berufskolleg's	ROC Nijmegen	Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2015-2019	Totaal project Investing € 4,0 mln. Financiering Partners € 1,0 mln., INTERREG D-NL € 3,0 mln.
Cleantech Energy Crossing	Innovatie	INTERREG V Deutschland-Nederland	grensoverschrijdend meer en betere samenwerking te realiseren in de ontwikkeling van cleantech innovaties (elektrische mobiliteit, smart-homes & smart-grids en duurzame en decentrale opwek.	KiEMT, Energieagentur NRW, 10-20 (MKB) bedrijven	KiEMT	Projectaanvraag is in behandeling (besluitvorming december 2016)	Totaal project Investing € 5,9 mln. Financiering Partners € 2,9 mln., INTERREG D-NL € 3,0 mln.

Benaming Project	Thema	EU- Programma	Beoogd resultaat	Betrokken partners	Leadpartner	Stand van zaken project	Investeringsvolume en financiering
Zorg verbindt	Zorg - Verminderen van de barrièrewerking van de grens	INTERREG V Deutschland-Nederland	grensoverschrijdend zoeken naar oplossingen voor vraagstukken voor de burger, de verzekerde, de patiënt en aan de andere kant een optimaal inzetten en economisch gebruik van de zorgfaciliteiten.	Gezondheidsinstellingen en universiteiten in de Euregio Rijn-Waal	Euregio Rijn-Waal	Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2015-2019	Totaal project Investering € 4,6 mln. Financiering Partners € 2,3 mln., INTERREG D-NL € 2,3 mln.
IJCA (International Junior Councillor Advisor)	Versterking van de sociaal-culturele en de territoriale cohesie	INTERREG V Deutschland-Nederland	Bevorderen samenwerking tussen raden van Nijmegen en Duisburg door begeleiding en met ondersteuning van NL en D studenten	Stadt Duisburg, Gemeente Nijmegen, Radboud Universiteit, Universität Duisburg-Essen	Stadt Duisburg	Project is goedgekeurd en in uitvoering	Totaal project Kosten € 50.000 Financiering partners € 25.000, INTERREG D-NL € 25.000
M4M Mensen voor Mensen	Versterking van de sociaal-culturele en de territoriale cohesie	INTERREG V Deutschland-Nederland	grensoverschrijdende uitwisseling van kennis en ervaringen tussen (semi)vrijwilligersorganisaties die actief zijn op het gebied van integratie van vluchtelingen en migranten	zes 100.000+steden Euregio Rijn-Waal (Düsseldorf, Duisburg, Moers, Arnhem, Nijmegen, Ede) + (semi)vrijwilligersorganisaties op het gebied van vluchtelingen en migranten	Stadt Duisburg (i.s.m. andere steden)	Project is goedgekeurd en in uitvoering; looptijd 2016	Totaal project Kosten € 50.000 Financiering partners € 25.000, INTERREG D-NL € 25.000

Bijlage 2: Overzicht Europese netwerken

Netwerkorganisaties in Brussel: waar is Bureau Brussel wel en niet actief in?

Naam netwerk	Geografisch of thematisch	Als thematisch: welk thema	Regio lid?	Kosten	Beleids-beïnvloeding	Projectontwikkeling
ERRIN	Geografisch – regio's		Ja	€2700,- per jaar	Ja, zij het marginaal.	Ja, hier ligt de focus op.
POLIS	Thematisch	Mobiliteit (in brede zin)	Ja	€9240,- per jaar	Ja.	Ja. Zij helpen mee en zijn bereid zelf ook in projecten te gaan en mee te helpen.
HyER	Thematisch	Waterstof en elektrische mobiliteit	Arnhem lid	€5000,- per jaar	Ja	Ja. Zitten zelf ook in verschillende H2020 projecten. Organiseren niet specifiek voor leden.
ICLEI	Thematisch	Klimaat	Nijmegen lid	-	Ja	Nee.
Covenant of Mayors	Thematisch	Klimaat	Arnhem, Nijmegen en Lingewaard signataires	-	Ja	Nee
Eurocities	Geografisch - steden met >250.000 inwoners		Geen lid	€15840,- per jaar of €4420,- per forum	Ja	Ja
CIVITAS/CIVINET	Thematisch en Geografisch. CIVINET =	Mobiliteit	Geen lid	-	Ja	Ja

	alleen voor NL/Vlaanderen					
International Research Universities Network	Geografisch – onderzoeksuniversiteiten	Onderzoek	Radboud Universiteit is lid	-	Nog niet	Nog niet

European Regions Research Innovation Network (ERRIN)

Regio lid

ERRIN is een groot Europees netwerk dat haar kantoor in Brussel houdt. Er zijn inmiddels meer dan 100 verschillende regio's lid van het netwerk. Vanuit Nederland zijn Arnhem Nijmegen, Food Valley, Utrecht, de Randstad, Eindhoven, Leeuwarden en Twente lid. ERRIN tracht de regionale R&D-capaciteit te ontwikkelen en doet dat middels vier speerpunten, de vier *P's*: *Policy, Partnerships, Projects and Profile* (Beleid, Partnerschappen, Projecten en Profilerings). Dit doet zij via verschillende thematische werkgroepen.

Deze werkgroepen worden allen geleid door een regio en zij drijven op de actieve participatie van de leden van de werkgroep. Op dit moment is Arnhem Nijmegen City Region lid van de werkgroepen Bioeconomy, Design & Creativity, Energy & Climate Change, Health, Smart Cities en Transport. Zij vervult binnen geen van de werkgroepen een erg actieve of leidende rol. Iedere werkgroep organiseert werkgroep bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten hebben tot doel te werken aan de vier P's van ERRIN. Zo zijn er bijeenkomsten waar ambtenaren van de Europese Commissie uitgenodigd worden om het relevante EU-beleid op dat thema uit te leggen, maar ook bijeenkomsten waar regio's de kans krijgen te presenteren (profilering) of zogenaamde *brokerage events* (makelaars-evenementen) waarbij regio's elkaar kunnen ontmoeten en hun projectideeën kunnen bespreken (partnerschappen en projecten).

ERRIN kent een jaarlijkse contributie van €2700,- en is daarmee een relatief goedkoop netwerk. Dit valt af en toe terug te zien aan de professionaliteit van het netwerk. Ondanks dit, is ERRIN voor een regio zoals de onze een ideale plek om mensen te ontmoeten, kennis op te doen van lopende zaken op EU- en subsidiegebied en meetings te organiseren/onzelf te profileren. Vanuit het lidmaatschap bij ERRIN zijn in het verleden projectaanvragen gedaan, evenementen georganiseerd en kennis opgedaan. Ons voorstel is dan ook het lidmaatschap van ERRIN te continueren.

POLIS Netwerk

Regio lid

Naast ERRIN is de regio ook (weer) lid geworden van het POLIS netwerk. Ook dit is een *Brussel-based* netwerk, maar POLIS is in tegenstelling tot ERRIN een thematisch afgebakend netwerk: "*POLIS tracht lokale/regionale transportsystemen te verbeteren door integrale strategieën m.b.t. economische, sociale en duurzame dimensies van transport te helpen ontwikkelen*". POLIS is een oud netwerk, dat in 1989 door de Europese Commissie is opgericht om een regionale stem richting de Europese Commissie op mobiliteitsgebied te kunnen zijn. Sinds die datum hebben POLIS-leden samengewerkt om tot innovatieve en nieuwe transportoplossingen te komen.

Ook POLIS heeft verschillende werkgroepen: Environment and Health in Transport (Milieu en Gezondheid in Transport), Mobility and Traffic Efficiency (Mobiliteits- en verkeersmanagement), Transport Safety and Security (Veiligheid en Beveiliging) en Social and Economic Aspect of Transport (Sociaaleconomische aspecten van Transport). De provincie Gelderland is voorzitter van de werkgroep Environment and Health in Transport.

Polis is een waardevol netwerk omdat zij veel ervaring en expertise hebben op het gebied van beïnvloeding en projectontwikkeling. POLIS participeert zelf ook in een veelheid aan projecten. Sinds december 2016 is de regio Arnhem Nijmegen lid van het Management Committee van POLIS (ambtelijke vertegenwoordiging door Bureau Brussel). Hierdoor zitten we nog meer in het voorportaal van informatie en projectvorming.

HyER

Arnhem lid

De *European Association for Hydrogen and fuel cells and Electro-mobility in European Regions* (HyER) is een Europees netwerk op het gebied van waterstof en Electro mobiliteit. Met meer dan 35 deelnemende regio's en een heel aantal geassocieerde partners is het een belangrijk netwerk op het gebied. Zij doet aan beleidsbeïnvloeding, representatie en disseminatie van waterstof en elektromobiliteit.

ICLEI

Nijmegen lid

ICLEI is een mondiaal netwerk van meer dan 1200 steden en regio's. Het netwerk focust zich op het realiseren van een duurzame toekomst. ICLEI kent ook een Europese tak: ICLEI Europe. ICLEI doet aan beleidsbeïnvloeding bij de VN en de EU, op meerdere fronten (Europese Commissie, Committee van de regio's, Europees Parlement). De focus ligt dus niet op projectbeïnvloeding, maar wel op het verspreiden van kennis, het ondersteunen van lokale overheden op weg naar een duurzame toekomst en het profileren van duurzame steden op mondiaal niveau.

Covenant of Mayors

Arnhem, Nijmegen & Lingewaard lid

Het Covenant of Mayors is een beweging van lokale en regionale overheden in de strijd tegen klimaatverandering. Het gaat hier om een vrijwillige ondertekening van deze overheden om het doel van 20% CO2 reductie te realiseren in 2020. Het idee is dat degenen die getekend hebben een zogenaamd *sustainable energy action plan* inleveren, waarin ze uitleggen hoe ze denken dit te bereiken.

Dit netwerk is erg goed te gebruiken om een publiek statement te maken dat je als gemeente de CO2 reductie van belang vindt. Ook is het goed om door de Europese Unie herkend te worden als een gemeente die deze problematiek hoog op de agenda heeft. Het kan derhalve helpen bij het aanvragen van projectsubsidies op klimaatgebied.

Partnership Urban Mobility (Urban Agenda)

Nijmegen lid

In het kader van de Europese Urban Agenda zijn meerdere thematische partnerships opgezet waarbinnen steden samen met de Europese Commissie, lidstaten en stakeholdernetwerken werken aan betere Europese regelgeving, betere Europese kennisuitwisseling en betere Europese financiering. Vanuit het regionale focuspunt duurzame mobiliteit heeft Bureau Brussel in 2016 actief gelobbyd voor lidmaatschap van het partnership Urban Mobility. Zo zit de regio in het voorportaal voor Europese financiering en kennis voor de ambities op het gebied van duurzame mobiliteit. Nijmegen heeft het lidmaatschap opgepakt en Bureau Brussel blijft actief in de advisering over participatie in dit netwerk. In 2018 vormt het partnership een Actieplan, wat daarna uitgevoerd zal worden.

Eurocities

(Nog) geen lid

Eurocities is het netwerk van grote steden in Europa. Met 130 van Europa's grootste steden als lid, spreekt zij inmiddels namens 130 miljoen inwoners in 35 landen. Ook Eurocities werkt met thematische fora, werkgroepen, projecten en evenementen om kennis te verspreiden en leden kans tot netwerken te geven. Via Eurocities wordt aan beleidsbeïnvloeding en samenwerking gedaan.

Eurocities geeft de regio een profiel: dat van internationaal georiënteerde, ambitieuze en stedelijke regio. Dit profiel kan via Eurocities op nationaal zowel als internationaal (Europees) niveau worden uitgevent. Voorts kan lidmaatschap helpen richting te geven aan het EU beleid. Tot slot tap je met lidmaatschap van Eurocities potentieel in een pool van grote steden, waarmee je samen aan EU fondsenwerving kan doen.

Vanuit Nederland zijn Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven *full member*. Twente en Almere zijn *associated member*. Dit heeft te maken met de regels binnen Eurocities.

Oorspronkelijk was netwerk slechts bedoeld voor steden met >250.000 inwoners. Metropolitane gebieden kunnen ook lid worden, maar dan moet de administratieve kern van het gebied >200.000 inwoners hebben (zie Brabantstad). Andere metropolitane gebieden kunnen *associated member* zijn (zie Twente), en hebben dan feitelijk dezelfde privileges, behalve dat ze niet in het bestuur kunnen. Lidmaatschap kost €15.820 per jaar. Dit zou kunnen worden omgeslagen over de regionale gemeenten, of in Gelreband verband opgepakt kunnen worden. Voorwaarde hiervoor is wel dat georganiseerd is wie op welk thema actief is in Eurocities, zeker ook omdat samenwerking op inhoud plaats vindt (waardoor Bureau Brussel zelf slechts kan coördineren en algemene lobby kan doen).

CIVITAS

Geen lid

CIVITAS is een platform voor politici, ambtenaren en experts op het gebied van stedelijke mobiliteit. Meer dan 200 steden zijn inmiddels lid en delen via het platform hun ervaringen. Vanuit Nederland zijn Rotterdam en Utrecht lid. Lid worden van CIVITAS kan door het tekenen van een niet-bindende

verklaring *the CIVITAS Declaration*. Na ondertekening kun je als stad gaan profiteren van de opgebouwde kennis en ervaringen van andere partners. CIVITAS organiseert verschillende studiereizen, trainingen en events om deze kennisuitwisseling te faciliteren. Ook is er ruimte voor deelnemende politici om in het *Political Advisory Committee* zitting te nemen en zo aan beleidsbeïnvloeding op Europese schaal te doen.

Ook heeft CIVITAS nationale netwerken. Voor ons zou dat het CIVINET Nederland-Vlaanderen zijn. Hiervan zijn onder andere Tilburg, Eindhoven, Den Bosch, Antwerpen, Kortrijk en Leuven lid. Als lid kun je je profileren, meedingen in subsidies en leren van andermans' *best practices*.

Conclusie en aanbevelingen

Netwerkorganisaties in Brussel hebben in het verleden bewezen van grote toegevoegde waarde te kunnen zijn. Wel geldt voor netwerken: hoe meer energie/tijd je erin steekt, hoe meer je eruit haalt. Aangezien veel netwerkorganisaties óf thematisch zijn, óf zich via thematische werkgroepen organiseren is expertise uit de regio van groot belang.

ERRIN is een netwerk van en voor Brusselse vertegenwoordigen, dus daar kan Bureau Brussel redelijk goed zelf in participeren, maar alle andere netwerken brengen pas wat op bij voldoende inzet vanuit de regio. Bij de ERRIN werkgroepen worden ook andere partners uit de regio betrokken zoals de Economic Board, Health Valley en de kenninstellingen.

Voor een actieve deelname in deze netwerken moet wel capaciteit beschikbaar zijn en moeten experts, beleidsadviseurs de mogelijkheid krijgen om tijd en energie in Europese projecten te stoppen. Dit blijft een continue punt van aandacht.

Bijlage 3

Gemeente	Inwonertal 2015	Inwonertal 2016	Inwonertal 2017
Arnhem	152.506	153818	155721
Berg en Dal	34.248	34574	34803
Beuningen	25.261	25289	25426
Doesburg	11.391	11336	11345
Druten	18.294	18407	18561
Duiven	25.466	25433	25399
Heumen	16.363	16360	16468
Lingewaard	45.808	45950	46173
Montferland	35.152	35173	35311
Mook en Middelaar	7.747	7755	7770
Nijmegen	170.943	172064	173592
Overbetuwe	46.838	47002	47388
Renkum	31.328	31254	31405
Rheden	43.535	43824	43650
Rijnwaarden	10.896	10866	10848
Rozendaal	1.502	1498	1495
Westervoort	15.011	15001	14985
Wijchen	40.870	40814	40878
Zevenaar	32.210	32269	32374
Totaal	731.121	768.687	773.592

Bron: CBS

GEMEENTE ROZENDAAL
Kerklaan 1, 6891 CL Rozendaal

Regio Arnhem Nijmegen

Postbus 9029
6800 EL Arnhem
026-3773410
info@regioan.nl
www.regioan.nl
@regioAN

Arnhem Nijmegen City Region

Brussels Office
3 Avenue Palmerston, B-1000 Brussels
www.regioan.nl
@BureauBrussel

Cecile.de.Boer@arnhemnijmegen.eu
+31 6 214 93 637
Arnout.Smit@arnhemnijmegen.eu
+31 6 439 85 688